

Vodič kroz Hrvatski Nacionalni Obrazovni Standard za osnovnu školu

וְהִשְׁמֵן אֶת־
בְּנֵי־עֲמָקָם
לְבַרְכָה וְלִפְנֵי־
עֲמָקָם וְלִפְנֵי־
בְּנֵי־עֲמָקָם
וְלִפְנֵי־
בְּנֵי־עֲמָקָם
וְלִפְנֵי־
בְּנֵי־עֲמָקָם

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa

*Vodič kroz
Hrvatski
Nacionalni
Obrazovni
Standard
za osnovnu školu*

Zagreb, 2005.

donor

Poštovane učiteljice i učitelji, dragi roditelji, učenice i učenici!

Ovim vodicom predstavljamo Hrvatski nacionalni obrazovni standard (HNOS) za osnovnu školu. Desetljećima se raspravljalo o preopterećenosti učenika neprimjerenim nastavnim sadržajima i metodama, nedovoljno jasnim ciljevima osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja, nedostatnim i nesporazumno pružanjem i vrijednošću kakvoće odgoja i obrazovanja te nezadovoljstvu roditelja i učenika samom školom.

Odlučili smo djelovati i krenuti u planiranje i realizaciju konkretnih unapređenja odgojno-obrazovnog procesa. HNOS je rezultat svestranog angažmana šire znanstvene i strukovne javnosti koja je prepoznala potrebu promjena radi poboljšanja kakvoće obrazovanja kao temelja gospodarstva i društva zasnovanih na znanju i primjeni znanja. HNOS, koji je dobio snažnu podršku Sjedarske banke, sastavni je dio plana razvoja obrazovanja u Republici Hrvatskoj od 2005. do 2010. godine.

Zahvaljujem prvenstveno stotinama učiteljica i učitelja iz cijele Hrvatske koji su pokazali veliko zaniranje, potporu i predanost u razvijanju HNOS-a. Ugradbom svojih najboljih praktičnih iskustava pokazali su se kao promicatelji i nositelji modernizacije obrazovanja.

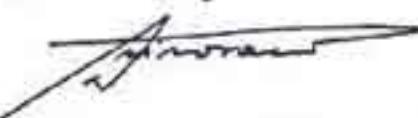
Zahvaljujem vršnim svučkišnim profesorima i znanstvenicima koji su znanstvenim promišljanjima i vizijom pridonijeli razvoju i kakvoći HNOS-a.

Zahvaljujem i onim ustanovama koje su sudjelovale u izradi HNOS-a, posebice, Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti, nastavničkim fakultetima, učiteljskim akademijama i visokim učiteljskim školama, Zavodu za školstvo Republike Hrvatske, Institutu "Rudjer Bošković", Hrvatskom institutu za povijest, Institutu društvenih znanosti "Ivo Pilar", Institutu za društvena istraživanja, Nacionalnom vijeću za konkurentnost, Gospodarsko-socijalnom vijeću i mnogim drugima.

Zahvaljujem i hrvatskoj javnosti koja je s pozornosću i kritički, mišljenjima i prijedlozima poticala rad na HNOS-u.

Zahvaljujem svima onima koji će i nadalje svojim kritičkim promišljanjima pomoći u daljnjoj izgradnji HNOS-a koji je po svojoj prirodi otvoren i dinamičan dokument podložan stalnim promjenama i poboljšanju.

Doc. dr. sc. Dragan Primorac

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i Sporta

Predgovor

I. Uvod

Komu je namijenjen *Vodič kroz HNOS?*

Učitelj - nositelj kakvoće odgoja i obrazovanja

Na koja temeljna pitanja HNOS nudi odgovore?

Duga tradicija hrvatskoga školstva

II. Prema kvalitetnoj hrvatskoj školi

Primjeri preopterećenosti učenika udžbeničkim sadržajima

Pragmatičan pristup rasterećivanju učenika

III. Hrvatski nacionalni obrazovni standard (HNOS)

Što je HNOS?

Prema Hrvatskom nacionalnom obrazovnom standardu (HNOS-u)

Ciljevi Hrvatskog nacionalnog obrazovnog standarda

- Područja Hrvatskog nacionalnog obrazovnog standarda
- Što sadrži Hrvatski nacionalni obrazovni standard?
- Što još sadrži HNOS?

Standardi opremljenosti škola sukladno HNOS-u

HNOS i školske knjižnice

Blok-sati u osnovnoj školi

Terenska nastava sukladno HNOS-u

Razvoj novog sustava za rad s darovitim učenicima u sklopu HNOS-a

Razvoj novog sustava za rad s učenicima s posebnim obrazovnim potrebama

3 HNOS kao osnova za nove udžbenike

6 Zakonski okvir HNOS-a

Nastavni plan za osnovnu školu

IV. Kako je nastao HNOS?

Organizacijska struktura izradbe HNOS-a

Polazišta za izradbu HNOS-a

8 HNOS i Katalog znanja, sposobnosti i umijeća

Javna rasprava i osposobljivanje za uvodenje HNOS-a

Internetska javna rasprava

Stručna javna rasprava radne inačice HNOS-a na županijskim stručnim vijećima

Suradnja roditelja i škole gledje HNOS-a

V. Kako primijeniti HNOS?

Stručno osposobljavanje i usavršavanje učiteljstva za primjenu HNOS-a

Organizacijski oblici stručnog usavršavanja učiteljstva

Ospozobljivanje učitelja-podučavatelja za primjenu HNOS-a

Dopusnice za učiteljstvo

Ospozobljivanje stručnih suradnika

Ospozobljivanje ravnatelja

Ospozobljivanje društvenih partnera

Eksperimentalno uvodenja HNOS-a u škole

Usvajanje HNOS-a za osnovnu školu

VI. HNOS i nastavne teme

Nastavne teme u HNOS-u

Sadržaj nastavne teme

- Naziv teme
- Ključni pojmovi
- Potrebno predznanje
- Prijedlozi za metodičku obradbu
- Dodatna ilustracija
- Primjeri međuodnosa s drugim predmetima
- Sadržaji koje treba ispunjati ili ispraviti
- Novo stručno nazivlje koji se uvodi u temi
- Brojčani podatci koje učenik treba upamtiti
- Obrazovna postignuća
- Pridodani sadržaji koji dosad nisu bili uključeni
- Izborni sadržaji za darovite učenike
- Prijedlozi za rad s učenicima s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama
- Odgojni i socijalizirajući ciljevi i sadržaji
- Primjeri odgojnih ciljeva

HNOS podupire razvoj školskog pluralizma

HNOS podupire djelotvorne mogućnosti učenja za sve učenike

Ilustrativni primjeri u nastavi

Težište nastave u nižim razredima osnovne škole

VII. Nacionalni nastavni uputnik (kurikulum) i HNOS

Uloga HNOS-a pri izradbi Nacionalnog uputnika

Izvođenje Nacionalnog uputnika iz HNOS-a

Usporedba HNOS-a sa slovenskim uputnikom

Plan rada na uputniku

Rasprave na županijskim stručnim vijećima o uputniku

VIII. Praćenje i vrjednovanje kakvoće obrazovanja - nužan uvjet za ostvarivanje ciljeva HNOS-a

37

Praćenje i vrjednovanje - jasni pokazatelji kakvoće obrazovanja

Školsko i nacionalno vrjednovanje u razvijenim zemljama

Pokazatelji kakvoće - indikatori

Vanjsko vrjednovanje

Samovrjednovanje

IX. Zajednički okvir za procjenu napredovanja u učenju stranih jezika i za samoprocjenu učenika

40

X. Razvoj i provedba HNOS-a

43

Uvođenje HNOS-a i uputnika u školskoj godini 2006./2007.

Pragmatični pristup Nacionalnom uputniku omogućava brzo i učinkovito rješenje

XI. Imamo okvir za sustavno poboljšanje obrazovanja

45

Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja

Sudjelovali u izradbi HNOS-a

49

Sudjelovali u skupini za prosudbu HNOS-a

55

Tijekom izrade Vodiča kroz HNOS sudjelovali su

57

Izradba letaka i animiranih filmova za HNOS

57

Nagrađeni učenički slogan za HNOS

57

I. Uvod

Temeljno polazište predloženog razvoja odgoja i obrazovanja je u prepoznavanju obrazovanja kao snažnog pokretača kako unapređenja kakvoće života pojedinca tako i unapređenja gospodarstva i društva temeljenih na znanju, kao osnovnim preduvjetima uspešnosti u 21. stoljeću. Takav pristup već je razmatran u razvojnem dokumentu pod nazivom »Deklaracija o znanju i primjeni znanja« Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (2003.). Razvijanje Hrvatskog nacionalnog obrazovnog standarda (HNOS-a) usmjereno je na postupno i prilagodljivo podizanje kakvoće poučavanja, znanja i sposobnosti učenja.

Posljednjih desetljeća najnaprednije zemlje sadržajno i ustrojstveno razvijaju i mijenjaju svoje odgojno-obrazovne sustave pa je sad i u Hrvatskoj u tijeku intenzivan rad na unapređenju kakvoće obrazovanja prema sličnim načelima. Pritom se u svakoj zemlji polazi od uvažavanja vlastitih posebnosti, vrijednosti i tradicije. Odgojno-obrazovni sustav odražava vrijednosnu usmjerenost društva i osjetljiv je na društvene promjene.

Komu je namijenjen *Vodič kroz HNOS*?

Vodič je ponajprije namijenjen učiteljima osnovnih škola koji će u praksi provoditi HNOS. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i Športa želi na jednostavan, jasan i kratak način iznijeti srž HNOS-a te pružiti važne obavijesti vezane uz provedbu toga temeljnoga dokumenta. Vodič služi i kao izvor obavijesti učenicima i roditeljima koji žele uvid u planirane promjene odgojno-obrazovnoga sustava. Vodič također može poslužiti i drugim ustanovama i pojedincima u čijem području interesa je obrazovanje i odgoj, a i najširem krugu građana. Dokument HNOS-a koji je u završnoj fazi izrade, s uvodnim tekstovima i s nastavnim temama za sve predmete, dostupan je na web adresi Ministerstva znanosti, obrazovanja i športa www.mzos.hr.

Učitelj - nositelj kakvoće odgoja i obrazovanja

Učitelj je kijuč svakog uspjeha u obrazovanju. Učitelj je oblikovatelj odgojno-obrazovnog procesa, glavni poticatelj i suradnik učenicima u razvoju njihovih znanja i sposobnosti. Učitelj ima važnu ulogu u postavljanju jasnih i ostvarivih obrazovnih ciljeva u konkretnim uvjetima.

Na temelju obrazovnih ciljeva učitelj može odrediti konkretnе obrazovne standarde. Ne smije se zaboraviti da samo kreativan i zvanju predan učitelj može razvijati kreativnost kod učenika. Stoga nije jednostavno mijenjati stereotipe u nastavi, pa uspjeh promjena ovisi o kakvoći izobrazbe i trajnom stručnom usavršavanju učitelja. Početno obrazovanje, pripravnštvo i trajno stručno usavršavanje učitelja postaju prioriteti u procesu unapređenja odgojno-obrazovnog sustava u Hrvatskoj.

Na koja temeljna pitanja HNOS nudi odgovore?

U državama članicama Europske unije prihvaćen je okvir odgojno-obrazovnih ciljeva, koji se odnosi na stjecanje temeljnih znanja i umijeća iz jezične i matematičke pismenosti, prirodnih znanosti, informativno-komunikacijskih tehnologija, stranih jezika, opće kulture, poduzetništva i društvenih umijeća. Ta se znanja i vještine prilagodljivo šire i razvijaju tijekom cijelog života. Teži se tomu da pojedinačni nacionalni obrazovni sustavi postanu kompatibilni, posebice u odnosu na kakvoću i zajedničke ciljeve te da se slijedom toga olakša zapošljavanje građana Europe.

Kruti koncept centraliziranog nastavnog uputnika (kurikuluma) u svijetu se sve više zamjenjuje prilagodljivim sustavima uputnika i standarda. Novi koncept omogućava da se unapređivanje školskog sustava obavlja stalno, sustavno i prilagođeno zahtjevima društva.

Nacionalni obrazovni standard je cijeloviti pristup obrazovnom procesu i uključuje ciljeve odgoja i obrazovanja, odgojno-obrazovne sadržaje, prijedloge metoda poučavanja, očekivane ishode učenja i poučavanja te nastavno okružje.

Tijekom vremena pojedini se dijelovi standarda mogu prilagoditi i usavršavati. HNOS predstavlja otvoreni pristup koji omogućava stalno unapređivanje školstva sukladno zahtjevima i potrebama gospodarstva i društva. Za poboljšanje kakvoće obrazovanja, kao bitnog čimbenika gospodarskog i društvenog razvoja u 21. stoljeću, važno je učenike rasteretiti enciklopedijskih sadržaja i usmjeriti ih na stvaranje temeljnoga sustava trajnih osnovnih znanja, na stvaralaštvo, sposobnost rješavanja problema i cijeloživotno učenje. Tako se određeni ciljevi obrazovanja u Hrvatskoj podudaraju s ciljevima obrazovanja u razvijenim zemljama Europske unije, Sjedinjenih Američkih Država i

Japana. Naime, usmjereni su prema izgrađivanju društva znanja u kojem je školstvo pretežito namijenjeno pripremi za visoko i specijalističko obrazovanje i za cijeloživotno učenje.

U globalističkom svijetu 21. stoljeća, u okružju brzih i nepredvidljivih promjena koje nameće znanstveno-tehnološka revolucija, cilj obrazovanja je priprema mladih naraštaja za snalaženje u nepredvidljivim okolnostima koje se stalno mijenjaju. Znanje postaje glavni čimbenik uspješnosti i konkurentnosti. Usmjeravanje obrazovanja na krute ciljeve, što je bila značajka razvoja u prošlome stoljeću, sada se napušta. Zapravo se napušta pobliže određivanje dugoročnih ciljeva obrazovanja usmjerenih na pojedinačne gospodarstvene grane, jer je znanstveno-tehnološki razvoj suviše brz i nepredvidiv. Cilj je osposobljavanje za rad i djelovanje u sadašnjim uvjetima, ali i za djelovanje u nepredvidljivim budućim okolnostima koje će, za gospodarstvo i društvo temeljene na znanju, zahtijevati sve više znanja i primjene znanja. U tom smislu HNOS je sukladan strateškom dokumentu Nacionalnog vijeća za konkurentnost - »55 preporuka za povećanje konkurentnosti Hrvatske«.

Studije u razvijenim europskim zemljama upozoravaju na to da je uvođenje nacionalnog obrazovnog standarda u profesionalnom i osobnom interesu učitelja te istodobno u interesu učenika i njihovih roditelja.

Duga tradicija hrvatskog školstva

Prvu Školu u Hrvatskoj osnovali su benediktinci u Rižinicama pokraj Solina, u devetom stoljeću, za vladavine kneza Trpimira. Zna se da je početkom četrnaestog stoljeća radila škola u Dubrovniku, a nešto kasnije i u Zagrebu.

Sredinom prošlog stoljeća u Hrvatskoj je uvedeno osmogodišnje osnovno školovanje, koje se danas podudara s pojmom obvezatne škole za svu djecu. Izjednačeno je trajanje osnovne škole i obvezatnog školovanja.

Posljednji podatci pokazuju da osnovnu školu pohađa 98% djece školske dobi, a uspješno je završava 96,5%. Srednjoškolsko obrazovanje nastavlja 94% djece, a završava ga 79,2% upisanih.

II. Prema kvalitetnijoj hrvatskoj školi

Postojeći hrvatski školski sustav pretežito je usmjeren na enciklopedijska, a ne na funkcionalna znanja. Nastavni sadržaji su preopterećeni mnoštvom podataka i enciklopedijskih sadržaja, a nastava se najčešće izvodi putem predavanja. Takav oblik nastave podupirali su dosadašnji nastavni programi i udžbenici usmjereni na učenje činjenica. Nedostaju dobro definirani nacionalni standardi znanja, sposobnosti i umijeća učenika za pojedine nastavne predmete i orijentacija na stvaralačku i istraživačku nastavu. Nema organiziranoga načlina praćenja i vrijednovanja rezultata obrazovnog procesa. Pri ostvarivanju trajnog unaprjeđivanja kvalitete obrazovanja potrebno je donijeti niz strateških odluka usmjerenih prema poboljšanju kvalitete, radije nego provesti opću reformu odgojno-obrazovnog sustava. Razvoj je obrazovanja usmjeren prema procesima učenja kojima je cilj stjecanje temeljnih znanja, sposobnost rješavanja problema, pripremanje za izazove budućnosti i razvijanje svih sposobnosti učenika, a u duhu istinskih moralnih vrijednosti. Razvoj obrazovanja treba biti usmjeren i prema razvijanju sposobnosti

pronađanja, kritičkog razmišljanja, prosudjivanja i logičkog zaključivanja. Također je važno razvijanje sposobnosti aktivnog sudjelovanja u demokratskom društvu. Vanjskim vrijednovanjem pratiti će se funkcioniranje odgojno-obrazovnog sustava i unaprjeđivati će se kvaliteta učenja i poučavanja. Ono će također potaknuti učenike na sustavno i aktivan učenje, učiteljstvo na primjenu suvremenih nastavnih metoda, a škole će dobivati jasnu sliku o vlastitoj uspješnosti. Posebno je važno naglasiti da će se vanjskim vrijednovanjem postizati ujednačenost obrazovnih postignuća na razini cijele države te usporedivost našeg obrazovnog sustava s onima u inozemstvu. Budući da je učitelj pokretač, tvorac i usmjeravatelj odgojno-obrazovnog procesa te glavni poticaj i partner učenicima u stjecanju i razvoju njihova znanja, sposobnosti i umijeća, jasno je da je on preduvjet uspjeha u obrazovanju. Stoga je obrazovanje za učiteljsko zvanje i sustavno stručno usavršavanje prioritet u procesu unaprjeđivanja odgojno-obrazovnog sustava u Hrvatskoj. Iako rasprave o reformama školstva u Hrvatskoj traju već više desetljeća, nastavljeni su programi i dalje pretpripremili mnoštvom neprimijenjenih sadržaja kolima se stalno dodaju novi.

Navodimo primjer procjene stanja u obrazovanju koja je objavljena u javnim medijima: »Učenici su pod stresom zbog neprimjerenih, pretrpanih programa koji ih potiču pretežito na puko pamćenje, nizanje podataka koji zahtijevaju učenje bez logike, reproducativno znanje kojem ne vide ni svrhu ni cilj.« No pretrpani programi nisu jedini problem našega školstva. Treba istaknuti i druge probleme kao što su osposobljenost i motiviranost učitelja, nejasni ciljevi odgojnog obrazovnog sustava, problemi metodičkog monizma i siromaštva i slično.

Primjeri preopterećenosti učenika udžbeničkim sadržajima

Prvi primjer:

Iz udžbenika Prirode i društva za 3. razred djeca u dobi od devet godina uče:

»... Slojnice su zakrivljene crte koje povezuju mjesta jednake visine. Za prikaz visine koristimo se i tonovima smeđe boje. Što je dio uzvisine viši, to je tamniji. Osnovni oblik uzvisine spoznajemo iz temeljnog tlocrta. Visinu uzvisine spoznajemo s pomoću tonova smeđe boje i slojnice, odnosno broja slojeva. Nagib padine odčitavamo s pomoću gustoće slojnice. Padina je strmija ondje gdje su slojnice bliže jedna drugoj.«

Drugi primjer:

U dobi od jedanaest godina dijete se suočava sa sljedećim tekstom u udžbeniku:

»Mezopotamski bogovi: Enil-bog vjetrova, Enki/Eabog vode, Ninhursag-Eina supruga, An/Anu-božanstvo neba, Inana/Ištar-božica ljubavi, Durnuzi/Tamuz-bog vegetacije, Ištarin ljubavnik, Utu/Šamaš-bog Sunca, Nannar/Nana-bog Mjeseca, Nergal-bog poštasti, Ereškigal-Nannarova supruga, Marduk-kralj bogova, Nabu-Mardukov sin, bog pismenosti i mudrosti.«

Treći primjer:

Iz udžbenika zemljopisa za 5. razred djeca uče nerazumljiv tekst, koji je ujedno i pogrešan: »Atmosferski tlak je težina zračnog omotača oko Zemlje. Jedinica za tlak je hektopaskal.«

Dijete pita: »Zašto težinu i u svakodnevnom životu ne izražavamo u hektopaskalima?«; »Kad u ruci držim knjigu, zašto ne osjećam da je težina zračnog omotača gura prema dolje?«

Nasuprot tomu, učenik u sedmornom razredu u fizici uči da je jedinica za težinu *njutn*, a ne *hektopaskal*, a da je tlak nešto drugo nego što se učilo u zemljopisu 5. razreda. Nije jednak težini, pa se zato i ne izražava jedinicom težine. Na tijelo djeluje sa svih

strana, ne samo odozgo prema dolje, nego i odozdo prema gore.

Kako se osjeća učenik suočen s dvije suprotne informacije i kako to utječe na njegov intelektualni razvoj?

Što djetetu znaće ovi enciklopedijski tekstovi?

Kako se dijete osjeća »bubajući« takve kontradiktorne sadržaje?

Koliko to utječe na razvoj kreativnosti?

Koliko to pridonosi tomu da dijete zamrzi školu?

Pragmatičan pristup rasterećivanju učenika

Rasterećivanje učenika ne znači smanjivanje znanja i osposobljenosti koje učenici stječu u osnovnoj školi, nego naprotiv njihovo poboljšavanje. Učenike rasterećujemo odbacivanjem suvišnih, međusobno nepovezanih i netočnih nastavnih sadržaja i metoda neprilagodenih dobi učenika, čime se mijenja uloga učenika kao pukog promatrača u nastavnom procesu. Za donošenje odluke o rasterećivanju učenika nisu potrebna dodatna istraživanja i studije, nego se ona može temeljiti na kompetencijama naših znanstvenika i stručnjaka, a osobito na iskustvima vrsnih praktičara - učitelja.

A stack of books is arranged to form a stylized figure. The figure has a dark brown torso, light blue arms, and a yellow head featuring a crown and a face. It is holding a yellow shield with a blue cross on its left arm. The books are stacked in various orientations to create the shape.

A

B

D

C

Č

D

DŽ

E

F

G

T

G

K

J

L

M

10

N

NJ

O

III. Hrvatski nacionalni obrazovni standard (HNOS)

Što je HNOS?

U skladu s općim značajkama Nacionalnog obrazovnog standarda (*Development of National Educational Standards*, Bundesministerium für Bildung und Forschung, Berlin, 2004), njegova je svrha uputiti i voditi škole prema ostvarenju obveznih obrazovnih ciljeva te prema poželjnim ishodima učenja.

Nacionalni obrazovni standard je putokaz (engl. *road map*) za učiteljstvo, učenike, a i roditelje pri ostvarivanju i stalnom poboljšavanju odgoja i obrazovanja.

HNOS je temelj i za stvaranje nacionalnog uputnika kao dinamičkog razvojnog dokumenta.

Prema Hrvatskom nacionalnom obrazovnom standardu (HNOS-u)

Izradba HNOS-a započela je rasterećenjem nastavnog gradiva od nepotrebnih sadržaja. Pošlo se od sadašnjeg stvarnog stanja. Dosad su učenici bili opterećeni nastavnim sadržajima enciklopedijskog značaja, ali djelomično i

neprimjerenim nastavnim metodama, a i gradivom neprimjerenim dobi učenika.

Povjerenstva za izradbu HNOS-a za osnovnu školu, osnovana pri nadležnom Ministarstvu, izradila su tijekom 2004. godine prvu radnu inačicu nastavnih tema u okviru HNOS-a. Većina članova povjerenstava su učitelji praktičari, a sudjeluju i akademici, sveučilišni profesori, pedagozi, liječnici, psiholozi, defektolozi i drugi stručnjaci. (Pod nazivom *učitelj* podrazumijevaju se svi dјelatnici koji održavaju nastavu u osnovnoj školi.)

Od kraja 2004. godine pa do početka travnja 2005. godine u Hrvatskoj se velikim brojem javnih sastanaka, a posebice županijskih vijeća te putem interneta provodila javna rasprava o radnoj inačici HNOS-a. Istodobno su se održavali brojni stručni skupovi. U rasprave su uključeni učitelji, učenici i roditelji, obrazovne i znanstvene institucije, kao i zaинтересirana javnost. Predmetna su povjerenstva pratila javne rasprave i razmatrala prispeće primjedbe i prijedloge te na temelju njih nastavila rad na poboljšavanju radne inačice HNOS-a. Objavlјivanjem radne inačice HNOS-a na mrežnim (web) stranicama Ministarstva i pokretanjem javne rasprave, otvoren je proces dinamičkog razvoja

HNOS-a s opredjeljenjem prema kontinuiranom poboljšavanju. To je iznimno važno u okolnostima eksplozivnog rasta znanja i njegove primjene te brzih promjena u svijetu rada, što nalaže potrebu da se stalno kritički preispituju i usavršavaju obrazovni sadržaji i metode poučavanja. U okviru HNOS-a uz obrazovne uvedeni su odgojni ciljevi i sadržaji, tako što su integrirani u teme svakog nastavnog predmeta. To je trend koji je danas prisutan u zemljama Europske unije.

Važno je istaknuti da se ovo rasterećivanje i poboljšavanje kakvoće provodi u okviru dosadašnjeg nastavnog plana, tj. dosadašnje satnice. Nije predviđeno smanjivanje ili povećavanje satnice iz bilo kojeg nastavnog predmeta. U postojećoj satnici bit će, uz rasterećenje gradiva, više vremena za učenikov samostalan i stvaralački rad, za ponavljanje i vježbanje, povezivanje i učvršćivanje gradiva te primjereno vrijednovanje postignuća.

Štoviš, vezano uz dugoročne ciljeve i prijelaz na cijelodnevni odgojno obrazovni rad u školi, slično kao u zemljama Europske unije, postupno će se uvoditi više dodatne, izborne i fakultativne nastave.

Nakon odluke o usvajanju HNOS-a, ministar znanosti, obrazovanja i športa imenovati će Nacionalno vijeće za nastavni uputnik koje će donijeti konačan prijedlog nacionalnog uputnika. Struktura i ciljevi Nacionalnog obrazovnog standarda i novih težnji u obrazovanju mogu se usporoditi s pristupima koje nalazimo u obrazovnim dokumentima: *Development of National Educational Standards*, Bundesministerium für Bildung und Forschung, Berlin (2004); H. Goldstein and A. Heath (eds.), *Educational Standards*, Proc. Brit. Acad. 102, Oxford University Press, Oxford, (2000); National Research Council, *National Science Education Standards*, National Academy Press, Washington, DC (1996); *European Report on the Quality of School Education, Sixteen Quality Indicators*, European Commission (2000); *The National Curriculum, Handbook for primary teachers in England, Key stages 1 and 2, Key stages 3 and 4, Qualifications and Curriculum authority*, London (1999); *A Report to the Nation from the National Commission on Mathematics and Science Teaching for the 21st Century*, U.S. Department of Education, Washington, D.C. (2000). Primjena standarda ovise na je o konkretnim uvjetima, stanju i tradiciji u svakoj pojedinoj državi.

5
Svjetski

Ciljevi Hrvatskog nacionalnog obrazovnog standarda:

- rastjecanje učenika smanjivanjem udjela enciklopedijskih sadržaja usmjerenih prema zapamćivanju i reprodukciji;
- nastava utemeljena na procesu poučavanja umjesto isključivo na predavanju / izlaganju;
- poučavanje usmjereni prema učeniku, uvažavajući učenikova sposobnosti i naravne sklonosti;
- uvođenje učenika u istraživački usmjerenu nastavu;

- stjecanje trajnih i uporabljivih znanja;
- stjecanje sposobnosti i umijeća;
- razvijanje sposobnosti za rješavanje problema i donošenje odluka;
- razvijanje poduzetničkog duha;
- osposobljivanje za cijeloživotno učenje;
- jačanje odgojne uloge škole;
- jačanje suradnje škole i lokalne zajednice
- stjecanje socijalnih i moralnih navika i sposobnosti.

Prednja Hrvatskog nacionalnog obrazovnog standarda

Hrvatski nacionalni obrazovni standard se odnosi na sljedeća područja:

- jezično;
- matematičko;
- prirodoznanstveno;
- tehničko;
- društveno-povijesno i nacionalno;
- komunikacijsko-informacijsko;
- ekološko;
- umjetničko i estetsko;
- stičko;
- odgojno.

1
2

Što sadrži Hrvatski nacionalni obrazovni standard?

Hrvatski nacionalni obrazovni standard je skup normi koje sadrže:

- standarde odgojno-obrazovnih sadržaja;
- standarde obrazovnih postignuća (znanja, umijeća i sposobnosti);
- standarde poučavanja;
- standarde praćenja i vrjednovanja učeničkih postignuća;
- standarde stručnog osposobljavanja i usavršavanja učiteljstva.

Što još sadrži HNOS?

HNOS još sadrži:

- standarde za udžbenike, priručnike, radne bilježnice, nastavna sredstva i pomagala;
- standarde za opremanje informatičkom opremom;
- standarde za opremanje radionica tehničke kulture;
- standarde za opremanje školskih kabinetata;
- standarde opremanja školskih knjižnica, i sl.

Standardi opremljenosti škola sukladno HNOS-u

Koristeći rezultate javne rasprave izraditi će se standardi za opremanje škola, sukladno zahtjevima

HNOS-a. Odredit će se broj potrebnih kabinetata i standardi njihove opremljenosti za svaki nastavni predmet. Pri određivanju standarda opremljenosti uzet će se u obzir suvremeniji oblici, metode i načini učenja i poučavanja. Županijska stručna vijeća i uredi državne uprave mogu podnijeti svoje prijedloge za standarde opremljenosti.

HNOS i školske knjižnice

Dobro opremljena i stručno vođena školska knjižnica važna je za osuvremenjivanje odgojno-obrazovnog procesa. U njoj se prikupljaju, obraduju i stavljuju u funkciju različiti izvori znanja, od knjiga i časopisa do interneta. Uz pomoć suvremene tehnologije knjižnica postaje obavijesno, poticajno, obrazovno, kulturno i stvaralačko središte. Prostornom, materijalnom i odgojno-obrazovnom koncepcijom rada - koju ostvaruje školski knjižničar u suradnji s učiteljima i učenicima - knjižnica postaje sudionik željenih promjena u obrazovanju. Školske knjižnice su važne i za razvijanje informatičke pismenosti kao temelja za cijeloživotno učenje i osposobljavanje učenika za promicanje ljudskih prava i djelatno uključivanje u demokratsko društvo.

Blok-sati u osnovnoj školi

Pri ostvarivanju nastavnih tema sukladno HNOS-u preporučuje se prilagodljiva organizacija nastave, što omogućava i uvodenje blok-satova (dva uzastopna školska sata s uobičajenim odmorom između njih) u nastavu nekih predmeta.

Izkustva iz prakse i rasprave sa županijskim stručnim vijećima pokazuju da su blok-satovi vrlo prikladni, primjerice, za predmete iz područja prirodoslovija (fizika, kemija, biologija, priroda), tehničke kulture i likovne kulture, a također i za učenike s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama kod provođenja diferencirane nastave.

Za nastavu u kojoj se izvode pokusi ili terenska nastava, blok-sati omogućuju veću učinkovitost (na prvom satu se obavlja praktični rad, a na drugom satu provodi se raščlamba i obradba rezultata, vodi rasprava i tumače dobiveni učinci). U nižim razredima osnovne škole mogu se primjenjivati različiti oblici organizacije nastave pa i blok-sati. Time se omogućava smanjenje opsega domaćih zadatača i olakšava školska torba, jer učenik toga dana koristi manji broj udžbenika.

Terenska nastava za cilj HNOS-a
HNOS omogućava znatno učinkovitiju izvanučioničku nastavu, a osobito veli udio terenske nastave. Terenska nastava će se specificirati na temelju prijedloga predmetnih povjerenstava za HNOS. Osim terenske nastave u okviru pojedinačnih predmeta, suradnjom između četvrti ili više predmetnih povjerenstava predviđa se interdisciplinarna terenska nastava. Na taj će se način cijelodnevnom uskladenom terenskom nastavom, uz zajedničko sudjelovanje učitelja, obuhvatiti više predmeta, primjerice, biologija, fizika, geografija i kemijska.

Razvoj novog sustava za rad s učenicima s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama

Izborni sadržaji u okviru obveznih tema i izbornoj teme u HNOS-u namijenjeni su posenjeprije darovitim i posebno zainteresiranim učenicima. Zato treba razviti sustav vrijednovanja i nagradivanja darovitih učenika.

Razvoj novog sustava za rad s učenicima s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama

HNOS unaprjeđuje hrvatsko školstvo na načinima škole za sve, uvažavajući posebne odgojno-obrazovne potrebe i posebne potrebe skupina i pojedinca.

Od učitelja se očekuje da omogući svakom učeniku da bude uspješan. Uz sadržajne i organizacijske prilagodbe s differenciranom nastavom predviđaju se i potrebne arhitektonске prilagodbe. Za učenika čija postignuća značajno zaostaju za očekivanom razinom, predviđaju se individualni pristupi i prilagođeni sadržaji. To se posebno odnosi na završne razrede i na one sadržaje koji se većim dijelom temelje na apstraktnom mišljenju. U suradnji s učenicima i obiteljima, predviđaju se djelatnosti koje će ih uvesti u svijet rada, u skladu s budućim zanimanjem, potrebanu i mogućnostima mjesne samouprave radi lakšeg zapošljavanja. Predviđa se partnerska suradnja s ustanovama i institucijama koje su pod ovlaštu i drugih ministarstva.

HNOS kao osnova za nove udžbenike

Konačni sadržaji HNOS-a po nastavnim predmetima bit će polazište autorima za pisanje novih udžbenika te nakladnicima pri uređivanju i izdavanju udžbenika.

Uz obvezne sadržaje, udžbenik može sadržavati i one izborne. Oni čine najviše trećinu udžbenika, uključujući izborne sadržaje unutar obveznih tema i cijelovite izborne teme. Grafičkom obradom u udžbeniku izborni se dio treba razlikovati od obveznog. U okviru HNOS-a autorima se pruža znatna sloboda u oblikovanju predloženih metoda, a posebice izbornih sadržaja. Pri pisanju udžbenika uzima se u obzir da je svaka tema sadržajna i logična cjelina. Učitelji samostalno i odgovorno odlučuju o redoslijedu obradbe nastavnih tema, o broju nastavnih sati potrebnih za obradbu, vježbanje, ponavljanje i provjeru usvojenosti znanja, odnosno stupnja postignutosti odgojno-obrazovnih ciljeva. Sukladno HNOS-u, nastavna tema se ne mora poklapati s nastavnom jedinicom, nego se jedna tema može obradivati u jednoj, dvije ili čak tri nastavne jedinice, ovisno o uvjetima opremljenosti škole, mjesnim i društvenim značajkama te sklonosti i interesu učitelja i učenika. Više srodnih

nastavnih tema u udžbeniku mogu se spojiti u veće tematske cjeline. U udžbeniku treba istaknuti ključne pojmove, nove stručne nazivke, brojčane podatke koje učenik treba zapamtiti, ilustrativne i

interdisciplinarme sadržaje uz međuodnos s drugim predmetima, vodeći pritom računa o rasterećenju gradiva i o prilagođenosti dobi učenika. Udžbenik također sadrži izborne sadržaje za nadarene učenike i za učenike s većim zanimanjem za predmet.

Izborni sadržaji u HNOS-u su sadržani u posebnoj odrednici u okviru obveznih tema i kao posebne izborne teme. U udžbeniku treba napomeniti da su izborni sadržaji prikladni za samostalni projektni i istraživački rad učenika, ali da nisu predviđeni za ocjenjivanje. Osim izbornih tema predloženih u HNOS-u, autor udžbenika može uključiti još neku dodatnu izbornu temu. Izborni sadržaji ulaze u udžbenik, ali se ne provjeravaju i ne ocjenjuju. U udžbeničko gradivo nisu uključeni prijedlozi za rad s učenicima s posebnim obrazovnim potrebama. Upute za rad s učenicima s posebnim obrazovnim potrebama i podrobnija razradba odgojnih sadržaja učiteljstvu će biti dostupne na webu, a mogu biti i dijelom priručnika za učitelje.

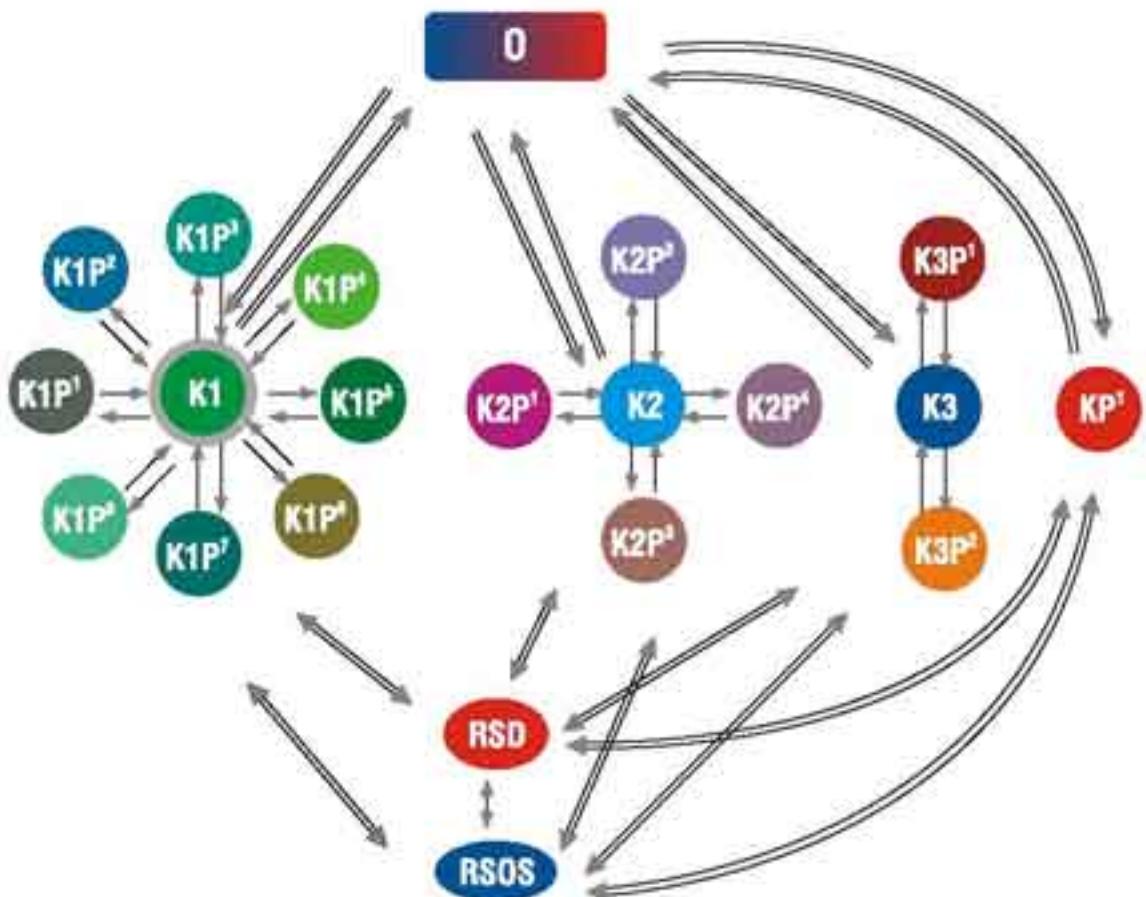
Ministarstvo izrađuje Zakon o udžbenicima kojim će se urediti za sada nesređena problematika oko udžbenika.

Zakonski okvir za HNOS

Prije nego što HNOS uđe u redovitu školsku odgojno-obrazovnu primjenu, predviđa se izmjena propisa u skladu s potrebama odgojno-obrazovnog sustava.

Nastavni plan za osnovnu školu

HNOS je izrađen za postojeći nastavni plan (nastavne predmete i pripadajući satnicu). Na dulji rok može se razmotriti mogućnost usklajivanja s nastavnim planovima u srednjoeuropskim zemljama. Međutim, u tim je zemljama znatno razvijenija izborna i fakultativna nastava nego kod nas. U budućnosti se i u Hrvatskoj predviđa jednosmjenska nastava s cijelnevrim odgojno-obrazovnim radom te uz znatno pojačanu ponudu izborne i fakultativne nastave.

Organizacijska struktura izrade HNOS-a

O Odbor za HNOS

K1 Koordinacija za prirodoslovno-matematičko-tehničko područje

K1P¹ Predmetno povjerenstvo za matematiku

K1P² Predmetno povjerenstvo za fiziku

K1P³ Predmetno povjerenstvo za kemiiju

K1P⁴ Predmetno povjerenstvo za biologiju

K1P⁵ Predmetno povjerenstvo za prirodu

K1P⁶ Predmetno povjerenstvo za geografiju

K1P⁷ Predmetno povjerenstvo za tehničku kulturu

K1P⁸ Predmetno povjerenstvo za informatiku

K2 Koordinacija za društveno-humanističko područje

K2P¹ Predmetno povjerenstvo za hrvatski jezik

K2P² Predmetno povjerenstvo za strane i klasične jezike (engleski, njemački, francuski, talijanski, latinski, grčki)

K2P³ Predmetno povjerenstvo za povijest

K2P⁴ Predmetno povjerenstvo za prirodu i društvo

K3 Koordinacija za umjetničko područje

K3P¹ Predmetno povjerenstvo za glazbenu kulturu

K3P² Predmetno povjerenstvo za likovnu kulturu

KP¹ Predmetno povjerenstvo za tjelesnu kulturu

RSD Radna skupina za učenike s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama

RSOS Radna skupina za odgojne i socijalizirajuće ciljeve i sadržaje

IV. Kako je nastao HNOS?

Organizacijska struktura izrade HNOS-a

Na čelu timova za izradbu HNOS-a je Odbor koji neposredno uskladjuje rad triju koordinacija. To su:

- Koordinacija za prirodoslovno-matematičko-tehničko područje,
- Koordinacija za društveno-humanističko i
- Koordinacija za umjetničko područje.

Posebno su ustrojeni:

- Povjerenstvo za tjelesnu kulturu,
- Radna skupina za rad s djecom s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama i
- Radna skupina za odgojne i socijalizirajuće ciljeve i sadržaje.

Svaka koordinacija ujedinjuje i uskladjuje rad predmetnih povjerenstava iz svojega djelokruga rada. Na taj je način uspostavljeno stručno ustrojstvo po vertikali kroz cijelu osnovnu školu. Za osnovnu školu utemeljeno je ukupno petnaest povjerenstava, za svaki predmet po jedno.

Istodobno, horizontalna koordinacija uspostavljena je na razini interdisciplinarnе suradnje među povjerenstvima.

Na taj način uspostavljena je matrica koja osigurava vertikalno uskladjanje sadržaja (predmetna vertikala) i horizontalno (interdisciplinarna horizontala).

Horizontalno povezivanje posebno dolazi do izražaja u razrednoj nastavi.

HNOS za vjeronauk, kao izborni nastavni predmet u osnovnoj školi, bit će posebno razmatran od strane mjerodavnih crkvenih i državnih ustanova.

Polazišta za izradbu HNOS-a

Polazište za izradbu HNOS-a bili su postojeći nastavni planovi i programi, udžbenici i nastavne metode dosad primjenjivani u praksi. Pritom su zadržani oni dijelovi dosadašnje prakse koji su bili sukladni ciljevima HNOS-a.

Kako svaka promjena izaziva poremećaj u osjetljivom tkivu školstva, pri izradi HNOS-a nastojalo se promjene unositi samo ondje gdje je to bilo potrebno. Oprez u opsegu promjena potreban je i zato jer one zahtijevaju dodatne napore, poticajnost i djelatnost učitelja, kao i pojačano stručno-metodičko usavršavanje učiteljstva i pripreme za primjenu u praksi.

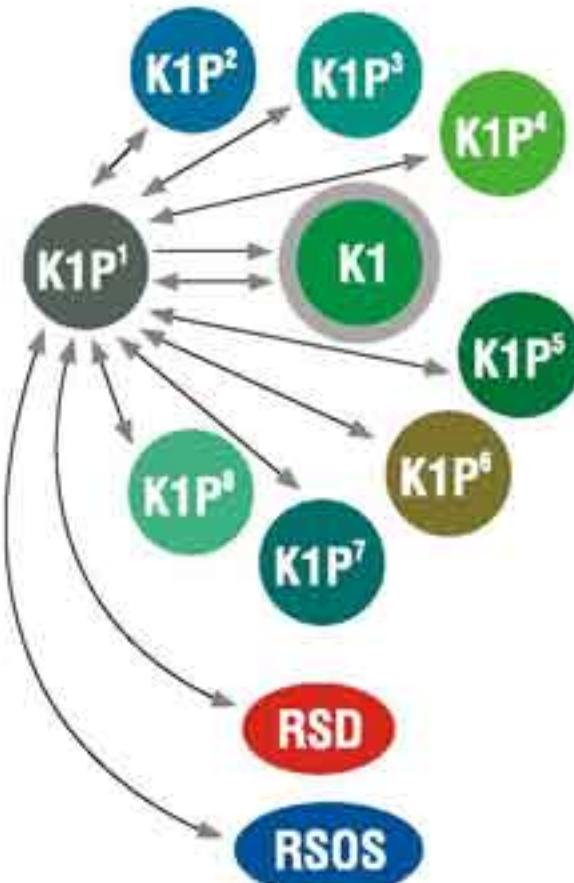
HNOS i Katalog znanja, sposobnosti i umijeća

U početku rada na HNOS-u, tijekom 2004. godine, za skup nastavnih tema po predmetima rabljen je naziv *Katalog znanja, sposobnosti i umijeća*.

No od početka predmetna povjerenstva su radila u znatno širem okviru nego što je samo izrada kataloga. Naziv *katalog* se rabio u skladu s nekim ranijim razvojnim dokumentima, primjerice, dokumentima Zavoda za školstvo, *Deklaracijom o znanju i primjeni znanja Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti* (2003.) te zakonskim normama, primjerice, *Zakonom o udžbenicima* (2001.).

Prvotni cilj bio je usmjeren na rasterećenje gradiva i na metodičke postupke za istaknuto i istraživačko učenje i poučavanje, što je u dalnjem radu omogućilo stvaranje HNOS-a, novoga pojma u hrvatskoj pedagoškoj teoriji i praksi, koji nadilazi okvire tradicionalnog uputnika.

Rad povjerenstava koja su osnovana pri nadležnom Ministarstvu i u čijem je radu sudjelovalo 268 suradnika bio je uspješan, učinkovit i kvalitetan. Zahvaljujući tomu, realizirani su ambiciozni zahtjevi sukladni onima sadržanim u zamisli Hrvatskoga nacionalnog obrazovnog standarda.

Primjer horizontalnih suodnosa

Horizontalni suodnosi ostvaruju se uskladivanjem rada pojedinog predmetnog povjerenstva (na primjeru matematike, K1P¹) s drugim predmetnim povjerenstvima unutar istog područja i s radnim skupinama. Prema potrebi, uspostavlja se suradnja i s predmetnim povjerenstvima iz drugih koordinacija, primjerice, između predmetnog povjerenstva za povijest (iz koordinacije K2) i predmetnog povjerenstva za geografiju (iz koordinacije K1), između predmetnog povjerenstva za prirodu i društvo (iz koordinacija K2) i predmetnog povjerenstva za geografiju (iz koordinacija K1) i slično.

Istodobno, i priprema novoga Zakona o osnovnom školstvu otvorila je zakonski okvir za uvođenje HNOS-a. Tako je početna zamisao kataloga zbog osmišljenog proširenja prerasla u HNOS. Pritom je usvojen uobičajeni međunarodni naziv *Nacionalni obrazovni standard* (prema engl. *National Educational Standard*).

Javna rasprava i sposobljivanje za uvođenje HNOS-a

Pripreme za izradu HNOS-a traju od početka 2004. godine, a izrada je HNOS-a započela 19. travnja iste godine. Objavljivanje nastavnih tema HNOS-a iz predmeta fizike, kemije, biologije i prirode započelo je 17. rujna 2004. godine. Od početka prosinca 2004. godine do kraja travnja 2005. godine javnosti je bila na raspolaganju radna inačica svih predmeta HNOS-a na web adresi Ministarstva www.mzos.hr, uz poziv na javnu raspravu i dostavu primjedbi i prijedloga.

U raspravi su u najvećoj mjeri sudjelovali učitelji, ne samo na županijskim stručnim vijećima, već i pojedinačno. U raspravu su se uključivali i roditelji posredstvom roditeljskih vijeća u školama, a uključivali su se i učenici.

Internetska javna rasprava

Tijekom internetske javne rasprave na e-adresu Ministarstva primljeno je više od tisuću primjedbi i prijedloga voditelja županijskih stručnih vijeća, školskih vijeća, roditeljskih vijeća, udruga ravnatelja, stručnih udruga, pojedinačnih učitelja, ravnatelja, roditelja, učenika i drugih stručnjaka te građana. Sve primljene primjedbe dostavljene su odgovarajućim predmetnim povjerenstvima koja su ih pažljivo razmotrila i njima se služila pri izradbi konačne inačice teksta. Povjerenstva su posebno suradivala s autorima osobito korisnih prijedloga.

Stručna Javna rasprava radne inačice HNOS-a na županijskim stručnim vijećima

Glavni suradnici Ministarstva u javnoj raspravi o HNOS-u, a i u procesu kvalitetnog poboljšavanja i provedbi HNOS-a, su županijska stručna vijeća, ustrojena po predmetima, u kojima su uključeni svi učitelji u županiji. Županijska stručna vijeća održala su niz rasprava i radionica o temama iz HNOS-a. U raspravama na županijskim stručnim vijećima posebice se raspravljalo o prilagodbi HNOS-a dobi i mogućnostima učenika. Nakon obavljenih rasprava na županijskim stručnim

vijećima, na čijoj su završnoj raspravi o radnoj inačici HNOS-a sudjelovali i predstavnici odgovarajućih povjerenstava, voditelj svakog županijskog stručnog vijeća podnio je izvješće Ministarstvu, odnosno odgovarajućem predmetnom povjerenstvu za HNOS. Članovi povjerenstava, koordinacije i odbora sudjelovali su u raspravi s voditeljima županijskih vijeća, koji su iznossili primjedbe, upozoravali na probleme i nedoumice te predlagali njihova rješenja. S voditeljima županijskih stručnih vijeća dogovarat će se i susjedne djelatnosti vezane uz HNOS, a predviđeno je da će županijska stručna vijeća imati ključnu ulogu u daljem radu na provedbi HNOS-a u školsku praksu.

Suradnja roditelja i škole glede HNOS-a

Sukladno ciljevima odgoja i obrazovanja u praksi razvijenih europskih država, škole i prosvjetne vlasti pružaju roditeljima mogućnost sudjelovanja u planiranju obrazovnog procesa. To zahtijeva djelatnu inicijativu i suradnju škole i roditelja, s jasnjim određivanjem uloge roditelja, učitelja i učenika u okviru te suradnje.

Zajednički cilj roditelja je sudjelovanje u stvaranju kvalitetnog okružja i primjerenih uvjeta za učenje i razvoj svih učenika. Roditelji daju u suradnji s obrazovnim, društvenim i zdravstvenim ustanovama na državnoj i na mjesnoj razini.

U suglasju s europskim težnjama u Hrvatskoj se u raspravama glede HNOS-a i uputnika izvedenog iz njega predviđa sustavni i učinkoviti uključivanje vijeća roditelja na razini škola i županija.

V. Kako primijesiti HNOŠ?

Stručno osposobljivanje i usavršavanje učiteljstva za primjenu HNOŠ-a

Sustavno stručno osposobljivanje, stalno obrazovanje i usavršavanje učiteljstva je temeljna sastavnica za poboljšanje kakovode nastave i uspješnu provedbu HNOŠ-a i uputnika izvedenog iz njega. Pritom je težište na produbljivanju stručnih znanja i na novim sadržajima, metodama i tehnologijama nastave.

U pripremi i organiziranju stručnog osposobljivanja i usavršavanja učiteljstva trebaju sudjelovati Ministarstvo, Zavod za školstvo, učitelji praktičari, nastavnički fakulteti, akademije i visoke škole, znanstvene i kulturne ustanove i pojedinačni istaknuti znanstvenici i stručnjaci, zbog toga što je napredak koji se očekuje u školi u prvom redu metodičko i stručno pitanje. Sustavno stručno osposobljivanje i usavršavanje učitelja nadzri dvije bitne značajke:

1. Poznavanje i razumijevanje znanstvenih i stručnih osnova i praktične primjene u nastavnom predmetu. Ukoliko učitelj ne poznaje dobro konceptualna znanstvena osnova predmeta, nema uspješna nastava. Nedovoljno poznavanje struka ne može se nadoknaditi intenzivnjim metodičkim i pedagoško-psihološkim znanjima. Primjerice, dobar učitelj matematike mora dobro svladati i razumjeti znanstvenu i stručnu osnovu matematike i njezinu praktičnu primjenu.
2. Osposobljenost za praktičnu primjenu metodičkih, pedagoških i psiholoških znanja. Učitelji se trebaju dobro upoznati sa složenim ciljevima i zadatcima odgoja i obrazovanja te s praktičnim sposobnostima, radi uspješne primjene u nastavi. Sustavnim stručnim usavršavanjem učiteljstva stalno se povećavaju njihove sposobnosti. Naglasak je na

organizaciji metodičkih radionica s primjerima dobre prakse u svim dijelovima odgojno-obrazovne dјelatnosti (kako primijeniti suvremene načine rada, nastavne metode, nove sadržaje i njihovu povezanost s drugim sadržajima i nastavnim predmetima, informacijske i komunikacijske tehnologije u nastavi...). Pojačano stručno usavršavanje vezano za poznavanje znanstvene i stručne osnove predmeta, a i potrebnih metodičkih, pedagoških i psiholoških znanja, odvijat će se u kombinaciji s pripremama za provedbu HNOS-a. Predviđa se da će se do kraja 2007. godine stručnim usavršavanjem obuhvatiti cijelokupno učiteljstvo.

Organizacijski oblici stručnog usavršavanja učiteljstva

Nositelji stručnoga usavršavanja učiteljstva radi provedbe HNOS-a su Ministarstvo i Zavod za školstvo. Primjenit će se kaskadni model stručnoga usavršavanja i osposobljivanja za primjenu HNOS-a koji se sastoji od tri koraka.

Prvi je korak utvrđivanje dјelatnog plana i programa te ustrojstvo i priprema stručnjaka koji će provoditi stručno usavršavanje učitelja-podučavatelja na -

jedinstvenim programskim osnovama. Stručne skupine za dodatno usavršavanje učitelja-podučavatelja utemeljiti će Ministarstvo i Zavod za školstvo, a činit će ih istaknuti učitelji, profesori i znanstvenici sa sveučilišta (nastavničkih fakulteta, učiteljskih akademija i visokih škola) i instituta, savjetnici Zavoda za školstvo te djelatnici u županijskim i gradskim uredima za prosvjetu. Članovi stručnih skupina bit će prije svega članovi povjerenstava za izradbu HNOS-a, istaknuti učitelji i stručnjaci iz pojedinih nastavnih predmeta i područja te savjetnici Zavoda za školstvo koji će brinuti za ustrojstvo stručnih skupova u pojedinom nastavnom predmetu. Osim stručnih skupina za pojedine nastavne predmete i područja, utemeljiti će se stručna skupina za osposobljivanje ravnatelja, stručnih suradnika te članova školskih odbora i roditeljskih vijeća. Stručne skupine će u drugom koraku provoditi stručno osposobljivanje oko 500 učitelja-podučavatelja iz redova voditelja županijskih stručnih vijeća, učitelja mentora i savjetnika te istaknutih učitelja. Učitelji-podučavatelji izabiru se na temelju stručnih sposobnosti s ovlaštenjima za djelovanje na određenom broju škola, tako da zajedno pokrivaju sve osnovne škole u Republici

Hrvatskoj. Tijekom trećega koraka osposobljeni učitelji-podučavatelji provodit će jedinstveni djełatni plan i program provedbe HNOS-a kroz različite oblike stručnog usavršavanja učitelja na terenu. Zadaća je stručnjaka, prije svega savjetnika Zavoda za školstvo, pratiti i vrjednovati rad učitelja-podučavatelja na temelju obuhvaćenosti svih osnovnih škola i utvrđenih pokazateљa kakvoće osposobljivanja učitelja. Oblici rada na pripremi i stručnom usavršavanju učitelja za primjenu HNOS-a predviđaju:

- stalnu stručno-pedagošku pomoć u nastavi koju će pružati učitelji-podučavatelji,
- više jednodnevnih skupova za učitelje po županijama, s radionicama i seminarima,
- višednevne skupove s radionicama i seminarima na razini države, za veći broj učitelja.

Teme tih skupova će biti vezane uz pojedinačna stručna pitanja. U organizaciji stručnih skupova sudjelovat će stručne udruge, Zavod za školstvo i druge ustanove.

Predviđen je rad u plenarnim odjeljima i u usporednim odjeljima, poglavito u obliku radionica. Glavne teme stručnih skupova bit će vezane uz nastavnu praksu.

Ospozobljivanje učitelja-podučavatelja za primjenu HNOS-a

Učitelji-podučavatelji imat će važnu ulogu u uvodenju HNOS-a u škole. Bit će to iskuani učitelji, ponajprije voditelji županijskih stručnih vijeća, učitelji mentorji i učitelji savjetnici, kao i istaknuti mlađi učitelji. Oko 500 voditelja županijskih stručnih vijeća i članova predmetnih povjerenstava za HNOS postupno će se ospozobljivati kao učitelji-podučavatelji te uključivati u školsku praksu. Tijekom 2005. godine započinje stručno ospozobljivanje prvih skupina učitelja-podučavatelja. Ostali učitelji-podučavatelji profi će stručno ospozobljivanje tijekom 2006. i 2007. godine. Učitelji-podučavatelji veći će dio radnog vremena raditi u školi, a dio radnog vremena će pružati stručno-pedagošku pomoć učiteljima u školama svoje županije. Njihovo djelovanje odvijat će se u suradnji s Ministarstvom i Zavodom za školstvo.

Treba istaknuti da se prijenos ovlasti stručno-pedagoške pomoći u nekim

europejskim zemljama s razne središnje ustanove na mjesnu razinu pokazao vrlo uspješnim. Tamo je broj zaposlenih u središnjim ustanovama za školstvo višestruko smanjen, a njih posebnih prava i obveza prebačen s državne na lokalnu razinu. To bi kod nas odgovaralo, primjerice, prenošenju nekih poslova na razinu županijskih stručnih vijeća.

Dopusnica za učiteljstvo

Razmatra se zamisao da se na dulji rok uvede dopusnica za učiteljski poziv. Kao kriteriji za davanje dopusnice, u obzir bi se mogli uzeti različiti pokazateli, primjerice, uspješnost postignuta učenika pri vanjskom vrijednovanju, stručno usavršavanje, stručne publikacije, rezultati rada s nadareniim učenicima, rezultati rada s učenicima s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama, sudjelovanje i izlaganja na stručnim skupovima, vodstvo županijskih stručnih vijeća, izbor za učitelja-podučavatelja, izradba stručnih recenzija učbenika, sudjelovanje

u radu povjerenstva pri nadležnom Ministarstvu, djelatnosti u stručnim društvima, dobivena priznanja i nagrade i drugo. Dakako, o tom pitanju, kad se ono postavi, potrebna je šira javna rasprava.

Ospozobljivanje stručnih suradnika

Dobro ospozobljeni stručni suradnici mogu pružati učiteljima znatnu podršku u radu na školi.

Tijekom 2005. do 2008. godine planira se organizirati ospozobljivanje stručnih suradnika u školi.

Ospozobljivanje ravnatelja

Ravnatelji imaju vrlo važnu ulogu u praktičnom uvođenju HNOS-a u škole.

Tijekom 2005. godine započet će prva faza ospozobljivanja ravnatelja koja će obuhvatiti 5% svih ravnatelja osnovnih škola u RH.

To će ponajprije biti ravnatelji škola u kojima će se provesti eksperimentalno uvođenje HNOS-a.

Tijekom 2006. i 2007. godine planira se intenzivno ospozobljivanje koje će obuhvatiti sve ravnatelje osnovnih škola.

Ospozobljivanje društvenih partnera

Tijekom 2006. godine predviđeno je ospozobljivanje do 50% društvenih partnera (članova školskih odbora, vijeća roditelja, učeničkih vijeća te službenika županijskih ureda državne uprave) radi poticanja djelatnog partnerskog odnosa svih uključenih u procese unaprjeđivanja vrsnoće odgoja i obrazovanja. Ovo ospozobljivanje će se provoditi na kraćim seminarima i radionicama, s ciljem upoznavanja primjene HNOS-a i Nacionalnog uputnika izvedenog iz njega. Ta vrst ospozobljivanja kontinuirano će se provoditi do konačne primjene novog uputnika.

Eksperimentalno uvođenje HNOS-a u škole

Eksperimentalna primjena HNOS-a (»pilot-projekt«) započinje u školskoj godini 2005./2006. na uzorku od 5% osnovnih škola iz svih županija u Republici Hrvatskoj. Na temelju javnog poziva putem interneta i odziva škola nadležno Ministarstvo će odabrati 5% osnovnih škola, koje će sudjelovati u eksperimentalnom uvođenju HNOS-a.

Pri izboru između prijavljenih škola vodit će se računa o tome da budu zastupljene škole iz različitih sredina, manjih i većih gradova i sela, otočne škole

te škole iz područja od posebne državne skrbi.

Nastojati će se uključiti škole u kojima rade učitelji koji su suradivali u povjerenstvima za izradbu HNOS-a ili škole na kojima rade voditelji županijskih stručnih vijeća pa su već dobro upoznati s metodologijom HNOS-a.

Rezultati pokušnog uvođenja HNOS-a će se vrjednovati, a dobiveni rezultati koristiti pri konačnom uvođenju HNOS-a.

Usvajanje HNOS-a za osnovnu školu

Prijedlog konačnog sadržaja HNOS-a za pojedini predmet donosi predmetno povjerenstvo i dostavlja ga nadređenoj koordinaciji.

Koordinacija svaki predmetni HNOS, nakon razmatranja i usvajanja, dostavlja Odboru za HNOS. Konačnu odluku o usvajanju HNOS-a donosi resorni ministar što će biti objavljeno na mrežnoj adresi Ministarstva www.mzos.hr, kao i u posebnim publikacijama.

VI. HNOŠ i nastavne teme

Nastavne teme u HNOŠ-u

HNOŠ pojedinog nastavnog predmeta sadrži razradene nastavne teme za svaki razred. Svaka tema je sadržajna i logička cjelina. Broj tema za pojedini predmet i razred ovisi o broju nastavnih sati i o posebnostima predmeta. Tako, primjerice, svaki nastavni predmet iz prirodoslovnog područja koji u nastavnom planu ima 70 sati na godinu ustrojen je u oko 20 obveznih i oko 5 izbornih tema. Za obradbu jedne teme učitelj može upotrijebiti jedan, dva ili tri školska sata, ovise o skložnosti teme, predznanju učenika, regionalnim osobnostima područja u kojem Škola djeluje te o razni

razradbe pojedine teme koja je u ovlasti učitelja.

Broj tema u predmetima društveno-humanističkog područja, primjerice, u hrvatskom jeziku je manji, budući da pojedina tema obuhvaća opsežniju sadržajnu cjelinu kao specifičnost predmeta. Više srodnih tema može se udružiti u širu nastavnu cjelinu.

Sadržaj nastavne teme

Naziv teme odražava sadržaj teme.

U prirodoslovno-matematičko-tehničkom području tema je ustrojena po sljedećim odrednicama.

1. Klučni pojmovi

Navodi se od dva do pet klučnih pojmove za svaku temu s ciljem da ih učenik primjereni i s razumijevanjem usvoji tako da mu postanu i ostanu trajno i uporabljivo znanje.

2. Potrebno predznanje

Navodi se predznanje, dakle, pojmovi i činjenice koje je učenik već prije učio, a što je potrebno za uspešno sviadavanje teme. Sama činjenica da je učenik neke sadržaje učio ranije, u istom ili nekom drugom predmetu, nije jamstvo te da ih je zapamatio. Ako učitelj u razgovoru s učenicima uoči da im nedostaje potrebno predznanje, ukratko će ga ponoviti, prije nego što počne s obradom nove teme. Time je istaknuta jača orientacija prema sveobuhvatnosti (kumulativnosti) znanja. Rasterećenje ostvareno u HNOS-u i sloboda koju učitelj ima u određivanju dinamike obradbe pojedine teme ostavljaju dostatno vremena za ponavljanje prije obradenog gradiva i za prijenos težišta na sveukupnost i uporabljivost znanja.

3. Prijedlozi za metodičku obradbu

Moderna nastava zahtjeva primjenu raznovrsnih metoda, načina i oblika rada. Pri tome osobitu važnost imaju:

- metoda praktičnih radova koja odgovara načelu zornosti, što od učenika zahtjeva aktivnost, razvija samostalnost, a učenici stječu mnoge vještine kao i novu kakvoću znanja,

- metoda demonstracije, audio-vizualna metoda koja podrazumijevaju pokazivanje svega onoga što učenici mogu doživjeti svojim osjetilima (razni modeli, slike, filmovi, praktični radovi, pokusi). Ova se metoda može primijeniti u različitim prostorima (učionici i školskom prostoru, školskom dvorištu, školskom vrtu, muzeju, za školskih ekskurzija i drugdje).

U ovoj su odrednici navedeni jedan ili više metodičkih postupaka ili sredstava koji upućuju na iskustveno i istraživačko učenje i poučavanje uz pomoć zornih nastavnih sredstava. Navodi se jedna ili više preporuka, no one ne obvezuju učitelja.

Učitelj ima slobodu izbora i primjene metodičkih modela rada koji su učinkoviti i primjereni razvojnim mogućnostima učenika, njegovim interesima i potrebama, ali i sklonostima, metodičkom znanju i kreativnosti učitelja. Navedene preporuke, osim što mogu poslužiti kao orijentacija u nastavi, imaju cilj podsjećati učiteljstvo da nije poželjna predavačka nastava koja se temelji uglavnom na pisanoj ili

izgovorenoj riječi.

Ovakav pristup pridonosi tomu da učenici nauče:

- kako djelotvorno učiti i kritički misliti,
- kako doći do informacije te je kritički razmotriti, procijeniti i upotrijebiti,
- kako samostalno razmišljati i postupati u skladu sa svojim razmišljanjem.

Ta i sljedeće dvije odrednice su prijedlozi učiteljstvu u obradbi nastavne teme, a učitelj sam bira određenu strategiju poučavanja.

Konkretna ilustracija koja se koristi u ovoj odrednici je osnovna ilustracija nastavne teme. Ona ima ulogu određenoga ilustrativnog primjera na kojem se uči novo gradivo.

4. Dodatna ilustracija

Osim osnovnom ilustracijom, temeljni sadržaj nastavne teme može se potkrijepiti još nekom konkretnom ilustracijom kojom će učenikovo razumijevanje dobiti na kakvoći, uz povećanje sposobnosti za trajnu uporabu znanja.

U ovoj se odrednici daju neki prijedlozi za dodatnu ilustraciju, ali učitelj ima slobodu izbora između predloženog ili nekog drugog sličnog ilustrativnoga primjera, prema vlastitom izboru.

10

26

5. Primjeri suodnosa s drugim predmetima

Neka nastavne teme omogućuju povezivanje nastavnih sadržaja koji se obrađuju u više predmeta. To valja iskoristiti kako bi učenik dobio bolji uvid u cjelinu sadržaja, umjesto da se upoznaje isključivo s »istrgnutim« dijelovima unutar pojedinih nastavnih predmeta. Takve ilustracije, koje služe za povezivanje sadržaja i nastavnih predmeta, mogu se obrađivati i na pojednostavljenoj informativnoj razini. Takvi primjeri mogu učeniku biti posebno zanimljivi, poticati ga na daljnja razmišljanja, a važni su i kao doprinos razvoju načela interdisciplinarnosti, koje će postajati sve važnije obilježje razvoja u 21. stoljeću. Osim ovih horizontalnih suodnosa (povezivanje između različitih nastavnih predmeta u svakom razredu), treba uvoditi i vertikalne suodnose (povezivanje između sadržaja istog predmeta u različitim razredima).

6. Sadržaji koje treba ispustiti ili ispraviti

Sadašnji je nastavni program preopterećen enciklopedijskim sadržajima pa učiteljstvo treba upozoriti na ono što se od dosadašnjeg gradiva može ispustiti. Također, u nekim udžbenicima i nastavnoj praksi ima gradiva koje je pogrešno.

Takve pogreške također treba navesti uz nastavnu temu, s naznakom da se trebaju ispustiti ili ispraviti. U dosadašnjem gradivu ima dijelova koji po sadržaju ili po načinu obradbe nisu primjereni dobi djece, pa se i to navodi u ovoj odrednici. Glede opravdanosti ove odrednice treba reći da je ona potrebna samo u prijelaznom razdoblju, tako dugo dok se u nastavnoj praksi ne primjeni nova generacija udžbenika pisanih prema HNOS-u. U njima se više ne bi smjeli naći netočni, neprimjereni i opterećujući podatci.

7. Novo stručno nazivlje koje se uvodi u temu

U ovoj odrednici navode se novi stručni nazivci s kojima se učenik susreće prvi put pri obradbi ove nastavne teme. Novih stručnih nazivaka može biti do osam po jednoj temi.

Neki novi stručni nazivi i klučni pojmovi mogu se preklapati. Naime, neki novi stručni nazivci mogu se izvesti iz klučnog pojma, a neki ga proširuju ili dopunjaju. Kako bi se osiguralo potrebno rasterećenje učenika, učitelji u obveznim temama ne bi trebali proširivati nove stručne nazivke izvan preporučenog popisa.

8. Brojčani podatci koje učenik treba upamtiti

I ova odrednica vodi računa o rasterećenju učenika. U dosadašnjoj praksi učenik je često bio opterećen pamčenjem brojčanih podataka enciklopedijskog značaja. Zato se uz svaku temu HNOS-a, kao jedna od mjera za rasterećivanje učenika, izričito navodi treba li i koje brojčane podatke učenik upamtiti. U nekim temama ne treba pamtitи ni jedan brojčani podatak. U samoj obradbi teme mogu se kao ilustracije rabiti i neki dodatni brojčani podatci, ali ih ne treba pamtitи.

9. Obrazovna postignuća

Ovo je iznimno značajna odrednica jer su u njoj navedeni ciljevi povezani s temom. Navedena su osnovna znanja, umijeća i sposobnosti koje učenik treba steći i koja će se vrjednovati u okviru odgojno-obrazovnih postignuća, vezano za teme. Treba istaknuti da rasterećenju učenika, između ostalog, pridonosi i takva organizacija nastave koja ima na umu potrebe i sklonosti učenika, njegovu djelatnu ulogu i mogućnost utjecaja na sadržaj, način i tempo učenja, iz čega proizlazi i odgovornost učenika za svoje obrazovanje. Ova odrednica određuje najmanju potrebnu osposobljenost učenika. Njome se određuje obrazovni standard na

temelju kojeg se vrjednuju postignuća učenika, rad učitelja i škola. Time ova odrednica usmjerava nastavu prema ostvarivanju očekivanih ishoda obrazovanja.

10. Pridodani sadržaji koji dosad nisu bili uključeni

Ova se odrednica odnosi na važne sadržaje koji dosad nisu bili uključeni u nastavu, a postali su posebno aktualni u svezi s potrebama odgoja i obrazovanja mlađih te suvremenim znanstvenim i tehničkim razvojem.

11. Izborni sadržaji za darovite učenike

U okviru obvezne teme mogu se predložiti izborni sadržaji namijenjeni darovitim učenicima i učenicima s većim zanimanjem za nastavne sadržaje u okviru određenoga nastavnog predmeta. U udžbeniku takvi se sadržaji navode kao »za znatiželjne« ili »za one koji žele znati više«. Ti su sadržaji prikladni za radionice, samostalni rad učenika, učeničke projekte, radionice koje učenici pojedinačno ili u manjim skupinama sami pripremaju te izlažu na školskome satu. Učenici mogu i sami predlagati pojedine nastavne sadržaje koji su njima zanimljivi. Ovi sadržaji navedeni su u HNOS-u kao savjeti učitelju, a vodilja su i za pisanje udžbenika. Mogu se

obrađivati po volji učitelja i učenika, ali se ne ocjenjuju. No njihovo usvajanje i primjena posebno se prate. Učenike koji se istaknu na izbornim sadržajima treba poticati, pohvaliti i nagraditi.

12. Prijedlozi za rad s učenicima s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama

Uz svaku temu predloženi su savjeti za rad s učenicima s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama, odnosno s teškoćama u razvoju. Ti učenici, uključeni s ostalim učenicima u redovitu nastavu, predstavljaju šaroliku skupinu: od djece s motoričkim i osjetilnim oštećenjima, do djece sniženih spoznajnih sposobnosti i onih s teškoćama u ponašanju.

Pritom se primjenjuju iskustva nekih razvijenih europskih zemalja, primjerice, Engleske, gdje su djeca s posebnim obrazovnim potrebama uključena s drugom djecom u razredu, ali u izvedbi nekih dijelova nastave posebno osposobljeni učitelji rade s njima pojedinačno i prilagođeno njihovim mogućnostima.

Razmatra se i uvođenje diferencirane nastave za učenike kojima snižene spoznajne sposobnosti onemogućavaju uspješno sviadavanje dijelova gradiva, posebno onoga s apstraktnijim sadržajima.

Ovu odrednicu za sve predmete izrađuju defektolozi, u suradnji s odgovarajućim predmetnim povjerenstvima, i nju treba shvatiti kao primjer, putokaz i olakšanje učitelju u stvaranju svakodnevnog pedagoškog rada s učenicima koji imaju posebne obrazovne potrebe.

13. Odgojni i socijalizirajući ciljevi i sadržaji

Zadaća škole nije samo stjecanje i razvijanje znanja, sposobnosti i umijeća, nego i usvajanje vrijednosti, nazora i navika koji omogućavaju cijeloviti razvoj osobnosti. U školi se osim učenja i poučavanja ostvaruju odgojni ciljevi.

Odgojni ciljevi škole odnose se na:

- promicanje općih vrijednosti;
- razvijanje osobne odgovornosti za zdravlje;
- razvijanje samopoštovanja i poštovanja drugih;
- poštovanje života;
- promicanje snošljivosti i poštovanje različitosti;
- promicanje jednakovrijednosti spolova;
- promicanje vrijednosti rada;
- razvijanje poduzetničkog duha;
- razvijanje sposobnosti za timski rad;
- promicanje poštovanja obitelji;
- promicanje ljubavi i ponosa prema zavičaju i domovini;

- čuvanje i promicanje kulturne baštine kao dijela nacionalnog i kulturnog identiteta;
 - poštovanje duhovnih vrijednosti različitih kultura i civilizacija;
 - poznavanje vlastite religije kao i drugih religija i njihovih različitosti unutar duhovne baštine suvremenog svijeta,
 - razvijanje ekološke svijesti;
 - razvijanje sposobnosti prosuđivanja, razmišljanja, promatranja i samostalnog djelovanja;
 - razvijanje svijesti o vrijednosti vlastitog mišljenja i o potrebi da se s poštovanjem slušaju tuđa mišljenja;
 - promicanje osjećaja za lijepo i za duhovnu dimenziju postojanja;
 - razvijanje osjećaja osobne i društvene odgovornosti;
 - razvijanje solidarnosti sa slabijima i potrebitlijima;
 - razvijanje sposobnosti i dara svake osobe sukladno njezinoj naravi;
 - razvijanje sposobnosti za društveni angažman, za neposredno i odgovorno sudjelovanje u demokratskom društvu.
- Polazi se sa stajališta da u nastavne teme HNOS-a u svim nastavnim predmetima treba ugrađivati

odgovarajuće odgojne i socijalizirajuće sadržaje. Nije nužno da se ovi sadržaji navode baš uz svaku temu, nego samo ondje gdje za to ima stvarnoga opravdanja i smisla. Prijedloge odgojnih sadržaja izradila je posebna radna skupina u dogovoru s predmetnim povjerenstvima. Prijedlozi vezani uz odgojne i socijalizirajuće sadržaje uključeni su u predmete svih područja: društveno-humanističko, prirodoslovno-matematičko-tehničko, umjetničko te u tjelesno-zdravstvenu kulturu. Treba spomenuti da je baš ova pragmatična odrednica izazivala nesporazume. Primjerice, u jednom kritičkom osvrtu na takav pristup stoji: »nema legitimiteta propisivanja da škola djeluje odgojno, a osobito ne na kojim vrijednostima ...«. Dalje se navodi: »Na pitanju odgojnog djelovanja škole najbolje se može uočiti složenost kurikulumskog konstrukta koji točno definira međuodnos, razdoblje i vrijeme, postupke, suradnju odnosa, roditelje i brojna druga pitanja kada se artikulira odgojno djelovanje škole.« U svojem odgovoru na tu kritiku jedna iskusna učiteljica u svojstvu članice povjerenstva za HNOS piše: »Desetjećima učitelji, u iščekivanju "kurikulumskog konstrukta", iz dana u dan sa srčanom predanošću, ljubavlju, savješću,

moralnošću, znanjem i kreativnošću odgajaju hrvatsku mladež.«

Primjer odgojnih ciljeva

Uz temu *Vode u zavičaju* (Priroda i društvo, 2. razred):

- razvijati ekološku osviještenost;
- promicati divljenje prema prirodi i njezinim ljepotama;
- stjecati naviku čuvanja i zaštite voda, primjerice, štednja vode i zaštita vode od onečišćenja;
- razvijati umjetničke sklonosti nadahnute vodom, primjerice, slušanje vode (žuborenje izvora, šum valova, rumorenje kiše), likovno izražavanje doživljaja vode, fotografiranje vode (potok, rijeka, more, kiša).

Prigodna aktivnost uz obilježavanje *Svjetskog dana voda*, 22. ožujka.

HNOS podupire razvoj školskog pluralizma

U Hrvatskoj je zajamčen i postoji pluralizam u školstvu, i to s obzirom na osnivača škole, na nastavne sadržaje i nastavne metode.

Svaka škola može biti pluralna u smislu da na autonoman način može razvijati različite metode

kojima će na najbolji način postizati odgojno-obrazovne ciljeve i time omogućavati svakom učeniku razvoj u skladu s njegovim mogućnostima i interesima. Sukladno težnjama razvoja u svijetu, izbor nastavnih metoda se sve više prepusta učitelju, pa je i to doprinos razvijanju školskog pluralizma. Država treba odrediti minimalne standarde u obrazovanju, jer škola i njezin osnivač moraju učenicima jamčiti određenu kakvoću. Alternativne škole mogu raditi po vlastitom odobrenom nastavnom planu i programu služeći se alternativnim metodama poučavanja.

HNOS podupire djelotvorne mogućnosti učenja za sve učenike

U okviru HNOS-a vodi se računa o zadovoljavanju potreba pojedinog učenika ili skupine učenika čija postignuća značajnije zaostaju za očekivanom razinom ili ju nadmašuju. Planirani sadržaji i pristupi učenju i poučavanju su takvi da svi učenici mogu izravno sudjelovati u nastavi. Učitelji će se susresti sa širokim spektrom posebnih obrazovnih potreba učenika, posebno onih s teškoćama u učenju, pa su potrebni pristupi koji će pridonositi njihovu uspješnom uključenju i sudjelovanju u nastavi.

Važno je postaviti stvarne i dostižne ciljeve uz stvaranje okružja u kojem su svi učenici osjećaju sigurni, poštivani, važni i korisni.

Ilustrativni primjeri u nastavi

Kako bi se poboljšao nastavni proces, u temama HNOS-a se primjenjuju tzv. ilustrativni primjeri, kojima se učeniku zorno približava i predočuje sadržaj nastavne teme. Ilustrativni primjeri važni su za bolje razumijevanje gradiva i znatno pridonose da pamćenje bude trajno umjesto kratkotrajnoga. Izbor odgovarajućeg ilustrativnog primjera i njegov razvoj može ovisiti o konkretnim uvjetima, kao što su, primjerice, prijašnje znanje učenika, zapažanja učenika tijekom izvođenja nastave, značajke mjesnog okruženja, i raspoložive mogućnosti. Opći okvir i fokus ilustrativnih primjera uključivat će sljedeće aspekte:

- istraživački aspekt, u kojem se učenik usmjerava na pitanja o naravi stvari, uključujući šira istraživanja, kao i fokusirana istraživanja;
- aspekt sposobnosti rješavanja problema, pri čemu učenici traže odgovore na praktične probleme, što zahtijeva primjenu znanja u novim situacijama;
- aspekt sposobnosti za donošenje odluka.

Svaki od njih daje moguću polaznu točku za ulaganje u područje istraživačkog učenja. S pomoću ilustrativnih primjera mogu se uspješno modelirati specifični načini poticanja učenika na istraživanje, razvijanje i primjenu ideja.

Težište nastave u nižim razredima osnovne škole

U prva četiri razreda osnovne škole težište nastave treba biti na:

- temeljnoj jezičnoj pismenosti (čitanje s razumijevanjem, pismo i usmeno izražavanje),
- temeljnim matematičkim znanjima (osnovne matematičke operacije) i
- odgoju.

Takva orientacija jasno je istaknuta u zemljama Europske unije. Primjerice, u Engleskoj je težište na: pismenosti (eng. literacy) i na osnovnim matematičkim operacijama (eng. numeracy). Za djecu u toj dobi ta su dva područja temelj za vanjsko vrednovanje znanja djece.

VII. Nacionalni nastavni uputnik (kurikulum) i HNOS

Sama riječ uputnik (latinski: curriculum, slovenski: učni načrt) upućuje sve subjekte odgojno-obrazovnog procesa na to:

- što se uči i zašto;
- kako se uči;
- kada se uči;
- gdje se uči.

U uputnik se također uključuju odgojno-obrazovne potrebe škole i zajednice te vrjednovanje obrazovnih rezultata, tj. ishoda učenja i poučavanja.

Novija istraživanja u svijetu pokazala su da su i stručnjaci za uputnik i učitelji u školama sustavno precjenjivali mogućnosti učenika, i pred njih postavljali nerealno visoke zahtjeve. Baš ti nerealno visoki zahtjevi mogu obeshrabriti učenike te ugroziti postavljene obrazovne ciljeve.

Općenito uvezši, Nacionalni obrazovni standard i Nacionalni uputnik djelomično se preklapaju a djelomično su međusobno komplementarni (*Development of National Educational Standards*, Bundesministerium für Bildung und Forschung, Berlin, 2004).

Treba istaknuti da zamisao s velikim prijeklopom nacionalnog obrazovnog standarda i uputnika nije reduktionistička pretpostavka, što bi se na prvi pogled moglo pomisliti sa stajališta tradicionalnog uputnika. Zapravo, sukladno toj vezi, HNOS služi kao podloga za izradbu Nacionalnog uputnika i s njim ima veliki prijeklop, od čak 70-80%, tako da će se iz HNOS-a izvesti Nacionalni uputnik.

Uloga HNOS-a pri izradbi Nacionalnog uputnika
Sukladno studijama u zemljama Europske unije, Nacionalni obrazovni standard može bitno pomoći pri izradbi kvalitetnoga Nacionalnog uputnika. Tako, primjerice, HNOS:

- *ističe posebnosti predmeta*. Odnosi se na specifičan nastavni sadržaj i njegov opseg i jasno opisuje osnovna načela predmeta;
- *usredotočuje na bitne aspekte* (nastavnu jezgru) svake teme. Time se izbjegava sveobuhvatnost dosadašnjih tradicionalnih uputnika (kako kod nas tako i u svijetu), zbog kojih je opteraćenje učenika bilo nedostatno jasno određeno. U tom smislu HNOS je vodič i smjernica učiteljstvu;
- *određuje minimalne zahtjeve* i time daje učitelju slobodu oblikovanja i nadopunjavanja nastavne

jezgre bez otvaranja neodređene i proizvoljne mogućnosti prekomjernog opterećivanja učenika manje bitnim informacijama;

- *ističe sveobuhvatnost* (kumulativnost) znanja, tj. odnosi se na sustavno integrirano učenje koje u cijelinu povezuje znanje koje učenik o nekom sadržaju uči tijekom godina školovanja. Temeljni interes nije gradivo koje je naučeno za ocjenu i nakon toga zaboravljeno, nego razvoj općih sposobnosti u temeljnog području koje se može koristiti i provjeravati tijekom duljega razdoblja.

To znači da je HNOS usmjeren na sveobuhvatno učenje. U takvom se učenju sadržaj i postupci nadograđuju jedan na drugi, sustavno se isprepleću i prožimaju, te opetovano koriste tako da ih učenik trajno pamti i zna primjenjivati. Polazi se od spoznaje da je rascjepkanost procesa učenja na pojedinačne segmente s malo međusobne povezanosti jedan od većih problema dosadašnje nastave;

- *određuje minimalne zahtjeve* koji se postavljaju za sve učenike. Istodobno HNOS može ustanoviti i dodatne, više razine, kao ciljeve dodatnog učenja namijenjenog nadarenim i zainteresiranim učenicima;

- sadrži elemente diferencijacije time što može razlikovati razne kompetencije na više razina zahtjevnosti, iznad i ispod minimalnog standarda, olakšavajući daljnju specifikaciju razina. Za razvoj kakvoće nastave u cijelini važno je da se pred darovita učenika mogu postavljati zahtjevi iznad razina minimalnih kriterija;
- ističe potrebu razumjivosti. Nacionalni obrazovni standard se formuliira na jasan, koncizan i razumljiv način. Da bi HNOS značio poboljšanje u odnosu na tradicionalni uputnik, mora biti od njega jasniji i razumljiviji;
- naglašava problem izvodljivosti. Učenici trebaju biti sposobni uz umjereni trud zadovoljiti minimalne zahtjeve HNOS-a. HNOS postavlja realistične ciljeve koji se mogu ostvariti u materijalnim i kadrovskim uvjetima kakvi prevladavaju u školama.

Izvođenje Nacionalnog uputnika iz HNOS-a
Nakon uvađanja HNOS-a ministar imenuje Nacionalno vijeće za uputnik iz sastava koordinacije i povjerenstava za HNOS, uz uključivanje i drugih

stručnjaka. Isto tako ministar imenuje Međunarodni savjetodavni odbor s uključivanjem uglednih inozemnih stručnjaka.

Predmetna povjerenstva i koordinacija za HNOS nastavljaju s radom kao predmetna povjerenstva za Nacionalni uputnik. Nacionalno vijeće usklađuje rad predmetnih povjerenstava. Predmetna povjerenstva rade na Izvođenju Nacionalnog uputnika iz HNOS-a.

Najveći dio sadržaja uputnika već je obraden u nastavnim temama HNOS-a. Predmetna povjerenstva se u svom radu također služi nacionalnim uputnicima iz zemalja Europske unije (posebice iz Slovenije, Engleske, Finske, Njemačke, Švedske, koji su dijelom provedeni i na hrvatski jezik) i iz njih se mogu preuzeti neka iskustva koja su primjenjiva u našim uvjetima.

Nastavne teme HNOS-a su razrađene tako da svojim dijelovima već predstavljaju sastavnice uputnika kao što su:

- odgojno-obrazovni sadržaji;
- klijentični pojmovi;
- vodenje računa o rasteretećenju gradiva i o prilagodjenosti dobi učenika;
- novi stručni pojmovi;
- brojčani podatci koje učenik treba upamtiti;
- potrebno predznanje;
- prijedlozi za metode poučavanja;
- interdisciplinarni sadržaji u raznim predmetima;
- očekivani ishod učenja i poučavanja;

- minimalni zahtjevi koje trebaju zadovoljiti svi učenici (minimalni standard znanja, sposobnosti i umijeća);
- izborni sadržaji za darovite učenike i za učenike s većim zanimanjem;
- prijedlozi za rad s učenicima s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama;
- odgojni ciljevi vezani uz temu.

Usporedba HNOS-a sa slovenskim nacionalnim uputnikom

U usporedbi sa slovenskim nacionalnim uputnikom, koji se koristio kao referentni dokument, treba još preciznije razraditi:

- operativne ciljeve i zadatke;
- prijedloge metode poučavanja;
- preporuku za uporabu računala u nastavi;
- preporuke za vrjednovanje obrazovnih postignuća, tako daiza visokih ocjena stoji kvalitetno znanje.

Za razliku od slovenskog nacionalnog uputnika, HNOS ostavlja veću slobodu učitelju pri određivanju broja sati za pojedinu temu i u odabiru ilustrativnih primjera i izbornih sadržaja. Zapravo usmjeren je prema lokalnom i pojedinačnom uputniku.

Sadržaj dodatnih odrednica HNOS-a omogućuje

širi okvir nego što to daje Slovenski nacionalni uputnik. Primjerice, to su:

- sveobuhvatnost znanja (cjelebitost prije stečenih i novih znanja);
- veća ponuda usporednih ilustrativnih primjera što pruža širi prostor kreativnosti učitelja;
- prijedlog izbornih sadržaja za rad s nadarenima u okviru obveznih i izbornih tema;
- orijentacija za rad s učenicima s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama;
- prijedlog odgojnih ciljeva u pojedinim temama svih predmeta.

Plan rada na nacionalnom uputniku

U odnosu na opću okvirnu strategiju tradicionalnog uputnika, razvoj Hrvatskog nacionalnog uputnika bit će znatno lakši i brži jer mu već prethodi detaljno razvijeni Hrvatski nacionalni obrazovni standard.

Postupak javne rasprave i vrjednovanja Nacionalnog uputnika provodit će se slično kao u slučaju HNOS-a. Pritom će važnu ulogu imati i županijska stručna vijeća i učitelji-podučavatelji. Radi izradbe uputnika, kontinuiranog praćenja, vrjednovanja i poboljšanja osigurat će se potrebni izvori i surađivati s različitim sudionicima i partnerima u obrazovnom

procesu. Na taj će način nacionalni uputnik biti dinamička struktura koja se razvija i daje odgovore na promjenjive razvojne izazove i zahtjeve gospodarstva i društva.

Na temelju HNOS-a planira se do kraja školske godine 2005./2006. izraditi Nacionalni uputnik za osnovnu školu.

Rasprave na županijskim stručnim vijećima o nastavnom uputniku

Rasprave o HNOS-u koje su dosad održane na županijskim stručnim vijećima senzibilizirale su učitelje te upozorile na osnovne osobine nastavnog uputnika izvedenog iz HNOS-a. Tako je već započelo razmatranje predmetnih uputnika.

Predviđeno je da se u prvoj polovici 2006. godine na županijskim stručnim vijećima vode rasprave i održavaju radionice o izradbi i uvođenju predmetnih uputnika, kao nastavak prijašnjih rasprava i radionica u vezi s HNOS-om. Tijekom rasprava predviđena je i koordinacija na razini škola, županija i regija, posebno u svezi s lokalnim nastavnim uputnikom i predmetima u koje se u znatnijoj mjeri mogu ugraditi regionalne osobitosti, primjerice, biologija, zemljopis, povijest i slično.

VIII. Praćenje i vrjednovanje kakvoće obrazovanja

- nužan uvjet za ostvarivanje ciljeva HNOS-a

Praćenje i vrjednovanje - jasni pokazatelji kakvoće obrazovanja

Svi sudionici u odgojno-obrazovnom procesu nastoje učiniti školu kvalitetnom i uspješnom. Za to je prije potrebno dobro osposobljeno učiteljsko osoblje, primjenljiv i ostvariv uputnik, nastavni proces usmjeren prema učeniku te objektivno vrjednovanje postignuća učenika. Informacije o tome u kojoj se mjeri to postiže moguće je dobiti jedino jasnim sustavom vrjednovanja u odgojno-obrazovnom sustavu. Sadašnje je unutarnje ili školsko vrjednovanje subjektivno, uglavnom zbog nedostatka nacionalnih standarda vrjednovanja učenja i postignuća. Propisima se određuju pravila ocjenjivanja (Pravilnik o načinu praćenja i ocjenjivanja učenika u osnovnoj i srednjoj školi, NN 92./95.) i jestvica ocjena od 1 do 5. Načini vrjednovanja učenika su usmeni i pisani, a vrjednuju se znanja i umijeća.

Instrumentarij pripremaju i izrađuju sami učitelji i se nalaze u priručnicima različitih autora. Vanjsko vrjednovanje postignuća učenika radi praćenja

i vrjednovanja kakvoće školskog sustava ne postoji, a ni vanjsko ispitivanje učenika na kraju određene razine obrazovanja. Ispiti se nakon pojedinog stupnja obrazovanja održavaju samo na kraju srednje škole (gimnazija, strukovne i umjetničke škole). Provjere znanja obavljaju se interno, u organizaciji škole, pa se instrumentarij razlikuje od škole do škole, a oblikuju ga isti učitelji koji izvode nastavu i provode unutarnje vrjednovanje tijekom nastavne godine. Rezultati takvih ispita ne omogućuju uspoređivanje kakvoće obrazovanja između škola, odnosno na nacionalnoj razini. Stoga je važno izgraditi novi nacionalni sustav unutarnjeg i vanjskog vrjednovanja, a usporedno s njegovim oblikovanjem započeti osposobljivanje učitelja za novi pristup školskom vrjednovanju postignuća učenika. To je nužno radi poboljšanja učenja i utvrđivanja nacionalnih obrazovnih standarda, ali i za praćenje i vrjednovanje kakvoće školskoga sustava i pojedinih njegovih dijelova.

Školsko i nacionalno vrjednovanje u razvijenim zemljama

U razvijenim zemljama se školsko vrjednovanje postignuća učenika podupire i nadzire nacionalnim

vrjednovanjem postignuća učenika koje se obavlja periodično (svake 2-3 godine) na nacionalnoj razini, radi praćenja ostvarivanja nacionalnih obrazovnih standarda. Na taj način Ministarstvo dobiva uvid u učenička postignuća, odnosno u djelotvornost školskog vrjednovanja. Nacionalno se vrjednovanje provodi na pojedinim razinama obrazovanja (što bi kod nas odgovaralo, primjerice, vrjednovanju nakon 4. i 8. razreda osnovne škole i 2. razreda srednje škole). Ono se organizira na malom i reprezentativnom uzorku učenika radi vrjednovanja određenog i ograničenog opsega dostignutih umijeća i sposobnosti (u području hrvatskog jezika, stranog jezika, matematike i prirodoslovja), radi analize utjecaja pojedinih varijabli na uspjeh učenika. Nacionalno ispitivanje kao što je državna matura, odnosno vanjsko vrjednovanje učenika, provodi se u standardiziranim uvjetima, tako da svi učenici rješavaju iste testove u isto vrijeme u cijeloj zemlji. Takvo ispitivanje ima za posljedicu:

- odabiranje učenika radi upisa na višu razinu obrazovanja;
- certifikacija kojom se u postupku vrjednovanja ostvaruje svjedodžba o završetku važne razine obrazovanja.

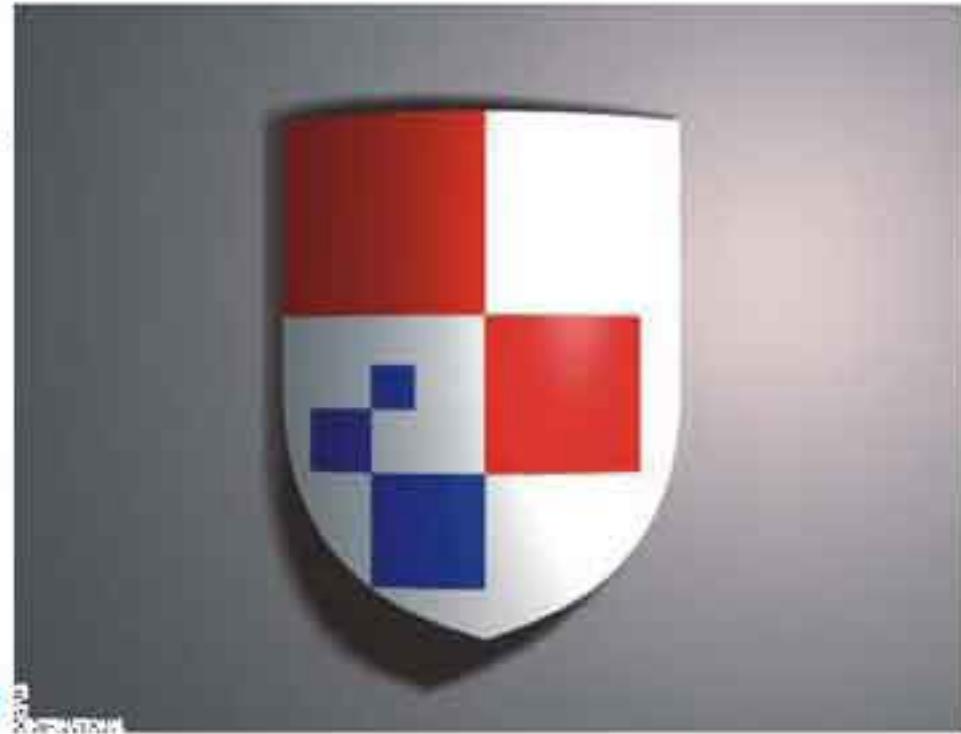
Pokazatelji kakovča - Indikatori

Praćenje i vrijednovanje kakovče školskoga sustava složen je proces koji uključuje redovito prikupljanje podataka o promjenama u odgoju i obrazovanju, procjenjivanje radi usporedbi tih podataka s dostupnim obrazovnim pokazateljima (indikatorima i standardima), utvrđivanje stanja i poduzimanje daljnjih mjera na osnovi toga radi sustavnog poboljšanja školstva. Na osnovi Europskog izvješća o kakovći školskoga obrazovanja koriste se četiri skupine indikatora a ukupno 16 indikatora za vrijednovanje školskoga sustava.

Indikatori postignuća učenika

1. Matematika
2. Materinji jezik
3. Prirodoznanstvo
4. Informacijske i komunikacijske tehnologije (IKT)
5. Strani jezici
6. Učiti kako učiti
7. Građanski odgoj

15
Edukacija

Indikatori uspješnosti i prijekaza

8. Pokazatelji o pristupnosti u viši razred
9. Pokazatelji o završavanju srednje škole
10. Sudjelovanje u tercijarnom obrazovanju

Indikatori praćenja obrazovanja

11. Upravljanje školskim obrazovanjem
12. Sudjelovanje roditelja

Indikatori izvora i struktura

13. Obrazovanje i usavršavanje učitelja
14. Obuhvat djece u vrtićima
15. Broj učenika u odnosu na broj računala

16. Trošak obrazovanja po učeniku
- Sastavnice sustava vrijednovanja (školsko vrijednovanje, nacionalno vrijednovanje, nacionalno ispitivanje) su svrhotivite ukoliko djeluju cjevitno i međusobno se nadopunjaju.

Uspostava cjevitog sustava vrijednovanja u odgoju i obrazovanju znači:

- utemeljenje školskog vrijednovanja na jedinstvenom pristupu i metodologiji (standardi, stručni materijali),
- uvođenje nacionalnog vrijednovanja i nacionalnog ispitivanja te
- praćenje i evaluaciju kakovče školskoga sustava na temelju indikatora (europski indikatori).

Cilj HNOS-a je podizanje kakvoće odgoja i obrazovanja hrvatskog osnovnog školstva i zato je važno da se, tijekom uvođenja HNOS-a, razvija i u školsku praksu uvodi primjereni sustav praćenja i ocjenjivanja učenikovih postignuća. Naime, HNOS je temelj za razvoj cijelovitog sustava vrjednovanja.

Vanjsko vrjednovanje

Vanjsko vrjednovanje rezultata rada, na osnovi ispitnih instrumenata za vanjsku evaluaciju odgojno-obrazovnih postignuća u svakom razredu i za svaki nastavni predmet, pripremat će i provoditi Nacionalni centar za vanjsko vrjednovanje. Instrumentarij za vanjsko vrjednovanje neće se temeljiti na jednostavnoj reprodukciji nastavnih sadržaja pa će učitelji moći provjeriti vlastite odgojno-obrazovne učinke i procijeniti svoje mjesto na ljestvici izvrsnosti.

Rezultati vanjskog vrjednovanja predstavljaju temelj za:

- obavešćivanje svih sudionika u odgoju i obrazovanju, primjerice, o neujednačenoj uspješnosti različitih škola;
- praćenje HNOS-a u pojedinom nastavnom području i periodično informiranje o učeničkim

postignućima;

- identifikaciju utjecaja pojedinih čimbenika u nastavnom procesu na postignuća učenika radi poboljšanja obrazovnog sustava;
- promicanje odgovornosti vezano uz efikasnosti trošenja finansijskih sredstava u školstvu;
- poboljšanje javnog informiranja i svijesti o važnosti obrazovanja te
- poticanje javnosti na kritičko sudjelovanje i inicijative u promjenama školstva.

Samovrjednovanje

Svaka škola provodit će i samovrjednovanje rezultata rada. Škole će koristiti rezultate vanjskog vrjednovanja u postupku samovrjednovanja.

Vanjsko vrjednovanje i samovrjednovanje rezultata obrazovanja bitno će utjecati na objektivnost ocjenjivanja. Time će smanjiti pritisak roditelja i učenika na učitelje a poticati učenike na aktivnije učenje. Rezultati vanjskog vrjednovanja će također pokazati izvrsnost učitelja i škola, što može poslužiti kao temelj za uvođenje sustava za nagradjivanje izvrsnosti. Školsko vrjednovanje postignuća učenika treba biti sastavni dio samoga nastavnog procesa, a ne da se pojavljuje samo na kraju tog procesa.

Tijekom vrjednovanja učitelj i učenik dobivaju informaciju o učenikovom napredovanju i mogu odmah poduzeti mjere za poboljšanje učenja. Vrijednovanje postignuća učenika treba se temeljiti na nacionalnim standardima vrijednovanja učenja vezanim za HNOS utvrđenom na razini školskih ciklusa, razreda i predmeta. Stoga je osim HNOS-a potrebno izraditi nacionalne standarde vrijednovanja u školi, koji trebaju sadržavati:

- što učenik treba znati i učiniti kako bi pokazao da je ostvario određeno postignuće (znanje, umijeće, sposobnost);
- koje metode i instrumentarij treba uporabiti za vrijednovanje pojedinih postignuća;
- kad se vrjednovanje provodi i
- koji se sadržaji preporučuju za vrjednovanje. Standardi školskog vrjednovanja trebaju biti integrirani u sva nastavna područja.

IX. Zajednički okvir za prosudbu napredovanja u učenju stranih jezika i za samoprocjenu učenika

A1	A2	B1	B2	C1	C2
RAZUMJEVANJE Slušanje	<p>Mogu razumjeti poznate riječi i osnovne fraze koje se odnose na mene, moju obitelj i neposrednu konkretnu okolinu ukoliko sugovornik govori polako i razgovljeno.</p>	<p>Mogu razumjeti fraze i najčešće korištene riječi iz područja od neposrednog osobnog interesa (primjerice, jednostavne podatke o sebi i obitelji, informacije vezane uz kupovanje, neposrednu okolinu, posao). Mogu shvatići osnovno značenje kratkih, jasnih i jednostavnih poruka i javnih obavijesti.</p>	<p>Mogu razumjeti glavne misli jasnog standardnog razgovora na poznate teme s kojima se redovito susrećem na poslu, u školi, u slobodno vrijeme itd. Mogu razumjeti glavne poruke mnogih radijskih i televizijskih programa o tekućim događajima ili na teme od osobnog i profesionalnog interesa ako su iskazane relativno polako i razumljivo.</p>	<p>Mogu razumjeti duže govor i predavanja te pratiti čak i složenu argumentaciju ukoliko mi je tema barem donekle poznata. Mogu razumjeti veći dio TV vijesti i programa koji se bave tekućim događanjima. Mogu razumjeti većinu filmova na standardnom jeziku.</p>	<p>Mogu razumjeti dugačak govor čak i kad nije jasno strukturiran i kad sveze među rečenicama nisu jasno iskazane, već se samo podrazumijevaju. Mogu bez prevelika napora razumjeti televizijske programe i filmove.</p>
Čitanje	<p>Mogu prepoznati poznata imena, riječi i vrlo jednostavne rečenice, primjerice, na oglasima postavljenim na javnim mjestima, plakatima ili u katalozima.</p>	<p>Mogu čitati vrlo kratke, jednostavne tekstove. Mogu pronaći određenu, predviđivu informaciju u jednostavnim, svakodnevnim pisanim materijalima kao što su oglasi, prospекti, jelovnici i vozni redovi te mogu razumjeti kratka, jednostavna osobna pisma.</p>	<p>Mogu razumjeti tekstove koji su uglavnom pisani običnim jezikom ili jezikom moje struke. Mogu razumjeti opis događaja, osjećaja i želja u osobnim pismima.</p>	<p>Mogu čitati članke i izvještaje koji obraduju suvremene probleme i u kojima pisac zauzima određene stavove ili izražava odredena stajališta. Mogu razumjeti suvremenu književnu prozu.</p>	<p>Mogu razumjeti dugačke i kompleksne činjenične književne tekstove te uvažavati stilске različitosti. Mogu razumjeti specijalizirane članke i duže tehničke upute, čak i kad se ne odnose na moje područje.</p>

40

	A1	A2	B1	B2	C1	C2
G O V O R	Mogu voditi jednostavni razgovor pod uvjetom da je sugovornik spremam sporje ponoviti ili preformulirati svoje rečenice te da mi je spremam pomoći da izrazim ono što želim reći. Mogu postavljati i odgovarati na jednostavna pitanja o dobro poznatim temama ili da bih zadovoljio svoje neposredne potrebe.	Mogu komunicirati u jednostavnim i uobičajenim situacijama koje zahtijevaju jednostavnu i neposrednu razmjenu informacija o poznatim temama i aktivnostima. Mogu sudjelovati u vrlo kratkim društvenim razmjenama premda obično ne razumijem dovoljno da bih sam dovoljno podržavao razgovor.	Mogu se analizirati u većini situacija koje se mogu pojavit tijekom putovanja kroz područje na kojem se taj jezik govori. Mogu se bez pripreme uključiti u razgovor na teme koje su mi poznate, koje su od osobnog interesa ili se odnose na svakodnevni život (primjerice, obitelj, hobi, posao, putovanja i tekuće događaje).	Mogu komunicirati dovoljno tečno i neusiljeno, što omogućava normalnu interakciju s izvornim govornikom. Mogu aktivno sudjelovati u raspravama u okviru poznatih situacija obrazujući i braneci svoje stavove.	Mogu se tečno i neusiljeno izražavati bez naglašeno očitog traženja odgovarajućih riječi. Mogu fleksibilno i učinkovito koristiti jezik u društvenim i poslovnim situacijama. Mogu precizno izraziti svoje ideje i mišljenja, te se sa svojim doprinosom spremno uključiti u raspravu drugih govornika.	Mogu bez napora sudjelovati u bilo jakom razgovoru ili raspravi uz dobro prepoznavanje i korištenje idiomskekih izraza i kolokvijalizama. Mogu se tečno izražavati i precizno prenositi i finije nižanske značenja. Ako ipak nađem na problem, mogu se povući i preformuliranjem izričaja zaobići zapreku toliko spremno da to sugovornici jedva primijete.
G O V O R	Mogu koristiti jednostavne fraze i rečenice da bih opisao gdje živim i osobe koje poznajem.	Mogu koristiti niz fraza i rečenica da bih jednostavnim jezikom opisao svoju obitelj i druge ljudi, uvjete svog života, svoje obrazovanje te svoje sadašnje ili prethodno radno mjesto.	Mogu jednostavno povezivati rečenice kako bih opisao doživljaje i događaje, svoje snove, nade i težnje. Mogu ukratko obrazložiti i objasniti svoja stajališta i planove. Mogu ispričati priču ili prepričati sadržaj knjige ili filma te opisati svoje reakcije.	Mogu jasno i podrobno govoriti o mnogim temama vezanim uz područje vlastitog interesa. Mogu objasniti svoja stajališta o nekoj aktualnoj temi navodeći prednosti i nedostatke raznih pristupa.	Mogu iznijeti jasan, podroban opis složenih činjenica, povezujući tematske cjeline, razvijajući određene misli i zaokruživši izlaganje odgovarajućim zaključkom.	Mogu jasno i tečno iznositi činjenice ili argumente stilom koji odgovara kontekstu. Mogu učinkovito i logično strukturirati svoj prikaz na način koji slušatelju pomaže da uoči i zapamtii glavne točke.

	A1	A2	B1	B2	C1	C2
PISANJE	Mogu napisati kratku, jednostavnu razglednicu, primjerice, poslati pozdrave s ljetovanja. Mogu ispuniti obrasce osobnim podacima, primjerice, unijeti своје име, državljanstvo i adresu u hotelski prijavni obrazac.	Mogu pisati kratke, jednostavne bilješke i poruke. Mogu napisati vrlo jednostavno osobno pismo, primjerice, pismo zahvale.	Mogu napisati jednostavan vezani tekst na poznatu temu ili temu od osobnog interesa. Mogu napisati osobno pismo opisujući svoje doživljaje i dojmove.	Mogu napisati jasan, podrobnan tekst o velikom broju tema iz područja svog interesa. Mogu napisati sastavak ili izvještaj prenoсеći informaciju ili navodeći razloge za ili protiv određenog stajališta. Mogu napisati pismo u kojem jasno izražavam značenje koje osobno pridajem određenim dogadjajima i iskustvima.	Mogu se izraziti jasnim, dobro strukturiranim tekstrom te razvijati svoja stajališta. Mogu pisati o složenim temama u pismu, sastavku ili izvještaju naglašavajući ono što smatram važnim. Mogu odabrat stili koji odgovara čitatelju kojem je to namijenjeno.	Mogu napisati jasan, smislen tekst adekvatnim stilom. Mogu pisati složena pisma, izvještaje ili članke u kojima je određena tema jasno i logično iznesena kako bi primatelj mogao uočiti i zapamtit bitne točke. Mogu pisati sažetke i prikaze stručnih ili književnih djela.

X. Razvoj i primjedba HNOS-a

Uvodnja HNOS-a u osnovne škole u školskoj godini 2006./2007.

Nakon eksperimentalnog uvođenja HNOS-a u 5% osnovnih škola u školskoj godini 2005./2006. te nakon uvođenja zakonskih pretpostavki, planirano je uvođenje HNOS-a u sve osnovne škole u školskoj godini 2006./2007.

Pragmatički pristup nadzornom uputnikom omogućava brzo i učinkovito rješenje

Na početku realizacije ovog projekta pojavio se mišljenje nekih stručnjaka o potrebi višegodišnjih teorijskih studija prije izrade nacionalnog uputnika. Prema tom stajalištu, idućih četiri-pet godina ne bi se moglo početi s uvođenjem praktičnih mjera za poboljšavanje kakovice obrazovanja u školi, već bi se samo radila teorijske studije za buduću izradbu nacionalnog uputnika.

Nasuprot tomu, pragmatički pristup s izradom HNOS-a, sa snažnim osloncem na praktična iskustva učitelja iz nastave, dao je okvir koji uz konzultaciju postojećih standarda i uputnika u zemljama Evropske unije (primjerice, iz Slovenije, Engleske i Švedske) omogućava brzi i uspješan put do nacionalnog uputnika.

Ovaj pristup polazi od stajališta da ne treba još godinama razvijati teorijske konstrukte i dalje odlagati uvođenje praktičnih poboljšanja u školi, nego pragmatički, bez odlaganja, treba postupno uvođiti promjene služeći se domaćim i inozemnim iskustvima.

Izrada HNOS-a kijući je korak u tom smjeru.

the
REPUBLIKA HRVATSKA
is a unitary, federal, democratic, and
industrial, democratic, and social state: *čl. I*

XI. Imamo okvir za sustavno poboljšanje obrazovanja

Na posjetku treba istaknuti kako su još i sad ponegdje prisutna mišljenja da bi još koju godinu trebalo raditi na razvoju općih smjernica odgoja i obrazovanja, a uvodenje konkretnih mjera u školi odgoditi za neka kasnija vremena.

Zato je važno još jednom istaknuti, kao što je obrazloženo u ovom Vodiču, da su jasni i decidirani argumenti protiv odlaganja konkretnih poboljšanja kakvoće u osnovnoj školi:

- Znamo kakvu školu želimo!
- Imamo jasne ciljeve obrazovanja!
- Imamo HNOS!
- Preko HNOS-a rasterećujemo učenika i omogućavamo kreativnije obrazovanje i veću sposobnost za rješavanje problema i za poduzetnost!

Radi čuvanja nacionalnog identiteta važno je izraditi Hrvatski nacionalni obrazovni standard prije ulaska Hrvatske u Europsku uniju! Uvodjenje promjena u odgoj i obrazovanje neprestan je dinamički proces. Takvo polazište daje mogućnost stalnih konstruktivnih promjena i poboljšavanja, ali bez korjenitih i stresnih zahvata, uz stavljanje učenika u središte pozornosti. HNOS otvara proces kojim se želi unaprijediti kakvoća obrazovanja, bez pretenzija na uobičajenu sveobuhvatnu reformu »odozgo«, a uz širenje prostora inicijativi i kreativnosti učitelja iz školske prakse i širega kruga znanstvenika i stručnjaka iz područja pojedinih predmeta, kao i njihovom utjecaju na razvoj odgojno-obrazovnog sustava.

4
6

Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja

»U prezentaciji je naglašeno da je predstavljeni dokument razvojni i otvoren za trajan proces unapređivanja sustava kroz stalni dijalog svih uključenih i zainteresiranih.

Plan ne predstavlja reformu odgojno-obrazovnog sustava nego poboljšanje postojećeg.

U raspravi je naglašeno da članovi Vijeća podržavaju rad Ministarstva znanosti, obrazovanja i Športa na uvođenju promjena u obrazovni sustav Hrvatske na svim razinama, koje su u skladu s "55 preporuka za povećanje konkurentnosti Hrvatske".

Istaknuto je da cilj plana treba biti poboljšanje (kvantitativno i kvalitativno) obrazovne strukture stanovništva RH koja će voditi povećanju konkurentnosti pojedinca na tržištu rada, a samim time i povećanju konkurentnosti hrvatskog društva u cijelini.

Ove promjene u procesu obrazovanja trebaju biti praćene i povećanim finansijskim sredstvima, a prilagodba treba rezultirati iz kvalitetnog i aktivanog dijaloga svih ključnih sudionika, što je rasprava na ovoj sjednici i pokazala. Članovi Vijeća posebno su istakli da je zbog brzine kojom se razvija globalizacija i trenutačne pozicije Hrvatske na listi globalne konkurenčnosti, potreban kvalitetan pomak u obrazovanju u Hrvatskoj, što znači da treba planirane promjene što je brže moguće pretočiti u realnost.«

izvadak iz Zapisnika sjednice Nacionalnog vijeća za konkurenčnost 25. travnja 2005. godine o predstavljanju »Plana razvoja sustava odgoja i obrazovanja 2005.-2010.« Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa

4
8

Sudjelovali u izradbi HNOS-a

Koordinacija Odbora za izradbu HNOS-a:

Primirac Dragan, doc. dr. sc., ministar, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa RH, Zagreb
Paar Vladimir, akademik, HAZU, Zagreb
Šetić Nevio, dr. sc., državni tajnik, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa RH, Zagreb
Marković Nenad, prof., pomoćnik ministra, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa RH, Zagreb
Miličić Tina, dipl. ing., administrativna tajnica Odbora za izradbu HNOS-a, Zagreb

Predmetne koordinacije i povjerenstva:

Agićić Damir, prof. dr. sc., Filozofski fakultet, Zagreb
Ambruš Kiš Ružica, prof., Zavod za školstvo RH, Zagreb
Andraka Marija, prof., Učiteljska akademija, Zagreb
Arambašić Branka, dipl. uč., OŠ Sokolovac, Sokolovac
Anefijev Josip, prof., OŠ S. Kolar, Hercegovac
Babić Magdalena, dipl. ing., OŠ Vrbani, Zagreb
Babić Stjepan, akademik, HAZU, Zagreb
Bakran Lesar Tanja, prof., OŠ Tina Ujevića, Zagreb
Balićević Marija, prof., OŠ Franje Krežme, Osijek
Barović Zdenka, dipl. uč., OŠ Marjan, Split
Bartičević Jadranka, prof., Centar Juraj Bonačić, Split
Bartolić Gordan, prof., II. OŠ Čakovec, Čakovec
Bastić Marijana, prof., OŠ Rudeš, Zagreb
Beg Nikola, prof., SŠ Ban J. Jelačić, Zaprešić
Bilić Andela, prof., OŠ Ludbreg, Ludbreg
Bilić Štefan Milica, prof., I. OŠ Dugave, Zagreb,
Bilić-Pričić Branka, dipl. uč., OŠ A. B. Šimića, Zagreb

Blažnik Vesna, prof., OŠ J. J. Strossmayer, Zagreb
Blažinović-Klajo Ankica, prof., OŠ Breštje, Sesvete
Boban Milka, dipl. uč., OŠ I. Merza, Zagreb
Bobinski Vesna, dipl. uč., OŠ S. S. Kranjčevića, Zagreb
Bošnjak Vladimira, prof., OŠ Stenjevec, Zagreb
Brana Josip, doc. dr. sc., Filozofski fakultet, Osijek
Bratanić Marija, prof. dr. sc., Učiteljska akademija, Zagreb
Bratić Slavko, prot., OŠ Ivana Perkovića, Šenkovec
Brezec Sandra, dipl. uč., OŠ Bistrica, Bistranska Poljanica
Bučar Matija, prof., Učiteljska akademija, Petrinja
Budin Leo, akademik, HAZU, Zagreb
Bukovac Irena, prof., Pučko otvoreno učilište, Samobor
Buje Ruža, prof., OŠ Malešnica, Zagreb
Bušić-Jakuš Floriana, prof. dr. sc., Medicinski fakultet, Zagreb
Bujan Flander Gordana, dr. sc., Poliklinika za zaštitu djece Grada Zagreba
Bunjački Ladislava, dipl. uč., OŠ S. S. Kranjčević, Zagreb
Burjan Josip, prof., Hrvatska udruga glazbenih i plesnih pedagoga, Zagreb
Butorac Željka, prof., OŠ M. Držića, Zagreb
Cambi Nenad, akademik, HAZU, Zagreb
Caput-Jogunica Romana, doc. dr. sc., Agronomski fakultet, Zagreb
Ceglec Mirko, prof., OŠ Plokite, Split
Crkvencić Ankica, prof., Učiteljska akademija, Zagreb
Cvitlaš Tomislav, prof. dr. sc., Kemijski odsjek PMF-a, Zagreb
Čatić Igor, prof. dr. sc., Fakultet strojarstva i brodogradnje, Zagreb
Čolović-Rodik Željka, prof., II. OŠ Varaždin, Varaždin
Čović Damir, prof., OŠ Tumić, Rijeka
Čričić Gordan, mr. sc., Centar za promicanje socijalnog nauka
Crkve HBK, Zagreb

Ćudina Obradović Mira, prof. dr. sc., Učiteljska akademija, Zagreb
Čukelj Zdenka, prof., I. OŠ Luka, Sesvete
Čevar Jozo, mr. sc., OŠ Mladost, Zagreb
Damjanović Stjepan, akademik, HAZU, Zagreb
Devernay Ivana, prof., OŠ Matije Gupca, Zagreb
Dominik Zdravko, prof., OŠ Ante Starčević, Zagreb
Dragić Anto, prof., Ekonomski i trgovачki fakultet, Čakovec
Drobina Ivan, dipl. uč., OŠ J. J. Strossmayer, Đurđenovac
Dukat Andelka, prof., Klasična gimnazija, Zagreb
Dukić Ivan, prof., OŠ J. J. Strossmayer, Zagreb
Džapo Jasminka, prof., OŠ Vladimira Nazora, Zagreb
Đežalija Mile, prof. dr. sc., Fakultet prirodoslovno-matematičkih znanosti i odgojnih područja, Split
Utić Ivan, prof., OŠ Gradište, Gradište
Erdejia Krešimir, prof., OŠ Rudeš, Zagreb
Fabijanić Suzana, dr. med., ZZJZ Sisačko-moslavačke županije, Sisak
Findak Vladimir, prof. dr. sc., Kineziološki fakultet, Zagreb
Franić Davorka, prof., XVI. gimnazija, Zagreb
Frey Škrinjar Jasmina, prof. dr. sc., Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb
Fulgosi Hrvoje, doc. dr. sc., Institut 'Ruder Bošković', Zagreb
Fumić Anica, prof., OŠ F. K. Frankopana, Osijek
Furlan Zdravko, prof., OŠ Otok, Zagreb
Gamulin Stjepan, akademik, HAZU, Zagreb
Gleavan Fredi, prof., OŠ R. K. Jeretov, Opatija
Gospodarić Danica, prof., OŠ Samobor, Samobor
Grabovac S. Berislava, prof., Ženska opća gimnazija Družbe sestara milosrdnica, Zagreb
Grgević Josip, prof., Visoka učiteljska škola, Čakovec
Grgić Branka, prof., OŠ Rapska, Zagreb

Gruden Vlastimir, prof. dr. sc., Medicinski fakultet i KBC Zagreb, Rebro, Zagreb
 Gusić Ivica, doc. dr. sc., Matematički odjek PMF-a, Zagreb
 Gusić Jelena, prof., XV. gimnazija, Zagreb
 Gušić Ivan, akademik, HAZU, Zagreb
 Hirnič Ljilja, prof., OŠ Jakobovac, Zagreb
 Horvat Tomislav, prof., OŠ Josipa Račića, Zagreb
 Horvat Vatroslav, mr. sc., Učiteljska akademija, Zagreb
 Horvatić Snježana, prof., OŠ Bogumil Tončić, Samobor
 Hudolin Tamara, prof., OŠ S. S. Kranjčević, Zagreb
 Husenović Peđnović Dragica, mr. sc., Visoka učiteljska škola, Gospić
 Ivranić Burčić, mr. sc., CZOZ Bjelovar-Prijevo, Zagreb
 Jakopović Željko, prof., Zavod za školstvo RH, Zagreb
 Jakovina Tvrdoš, doc. dr. sc., Filozofski fakultet, Zagreb
 Jakulić Andrija, prof., OŠ Rudnik, Zagreb
 Jambor Ljiljan, prof., OŠ Augusta Cesarske, Zagreb

Janić Martina, dipl. uč., OŠ Stjepana Bošnjčića, Ivančić Grad
 Jardas Jasmina, dipl. uč., OŠ Pehlir, Rijeka
 Jeck Stjepan, akademik, HAZU, Zagreb
 Jelačić Agnes, prof., OŠ Brštan, Split
 Jelaković Božica, prof., XV. gimnazija, Zagreb
 Jenčeva Žrinka, doc. dr. sc., Filozofski fakultet, Zagreb
 Jenčev Slavica, prof., CZOZ Sisac Radko, Zagreb
 Jeršić Zorko Borjana, dr. sc., Fizički odjek PMF-a, Zagreb
 Ježić Mislav, akademik, HAZU, Zagreb
 Juhani Honed, dr. sc., Kemijed odjek PMF-a, Zagreb
 Jurko Neša, prof., Filozofski fakultet, Zagreb,
 Kamenari Boris, akademik, HAZU, Zagreb
 Katalisti Sonja, prof., Klasična gimnazija, Zagreb
 Kuklić Mladen, prof., OŠ Brestje, Sesvete
 Klinger Ljiljana, prof., OŠ Ante Starčevića, Zagreb
 Kljajić Ljiljana, prof., OŠ Grigora Vitez, Zagreb
 Kniewald Ines, prof., OŠ A. Harambašića, Zagreb

Kocijan Đurđa, prof., OŠ Primož Trileškoga, Zagreb
 Košć-Vrhovec Svetjana, dr. sc., Filozofski fakultet, Rijeka
 Konjicva Šilvana, prof., OŠ Čentar, Rijeka
 Koren Šrđan, prof., Filozofski fakultet, Zagreb
 Kovac Dugandžić Koralja, prof., OŠ Šestine, Zagreb
 Kovačić Marija, mr. sc., Centar za odgoj i obrazovanje Gojak, Zagreb
 Kobičić Ivan, akademik, HAZU, Zagreb
 Kranjc Rasoj Marijana, prof. dr. sc., Biološki odjek PMF-a, Zagreb
 Krešić Lukac Maia, prof., Škola primijenjene umjetnosti i dizajna, Zagreb
 Kranar Vedrana, dipl. uč., OŠ Murkuševac, Zagreb
 Kuher Vlastko, prof., VII. gimnazija, Zagreb
 Kulib Marijana, prof., OŠ Nikola Hrabra, Velika Gorica
 Kulović Burica, prof., Zavod za školstvo RH, Zagreb
 Kurnić Melita, prof., OŠ S. S. Kranjčevića, Zagreb

Kurnik Zdravko, prof. dr. sc., Matematički odsjek PMF-a, Zagreb
Kvasina Oliver, prof., OŠ Fran Franković, Rijeka
Lapaine Miljenko, prof. dr. sc., Geodetski fakultet, Zagreb
Latinčić Dubravka, prof., OŠ Dugo Selo, Dugo Selo
Lenac Zdravko, prof. dr. sc., Filozofski fakultet, Rijeka
Leniček Stanislav, prof., XV. gimnazija, Zagreb
Lepej Dubravko, prof., OŠ Matka Luginje, Zagreb
Lovrić Anda, prof., XI. gimnazija, Zagreb
Lovrić Sladena, prof., OŠ F. K. Frankopana, Zagreb
Ljubić Ante, prof. dr. sc., Institut 'Ruđer Bošković', Zagreb
Ljubić Zoran, prof., OŠ Spinut, Split
Madunić Margita, prof., OŠ Žitnjak, Zagreb
Majetić Luka, mr. sc., Filozofski fakultet, Rijeka
Maksić Zvonimir, prof. dr. sc., Institut 'Ruđer Bošković', Zagreb
Maleš Dubravka, prof. dr. sc., Filozofski fakultet, Zagreb
Marčec Franjo, prof., I. OŠ Varaždin, Varaždin
Mardešić Sibe, akademik, HAZU, Zagreb
Marić Marčelo, prof., OŠ Petra Studenca, Karlovac
Markotić Ante, prof. dr. sc., Metalurški fakultet, Sisak
Marković Adalbert, prof., Muzička akademija, Zagreb
Marković Marinović Mirjana, prof., OŠ A. G. Matoš, Zagreb
Marović Željko, doc. dr. sc., Umjetnička akademija Sveučilišta u Splitu, Split
Martinić-Jerčić Zdravka, prof., Nadbiskupska klasična gimnazija, Zagreb
Martinić Olgica, mr. sc., IV. gimnazija, Zagreb
Mataja Željko, dipl. prof. fis., posebni savjetnik Predsjednika RH za Šport, Zagreb
Matanović Julijana, doc. dr. sc., Filozofski fakultet, Zagreb
Matijević Vrsajlko Ljubica, dipl. iur., državna pravobraniteljica za djecu, Zagreb

Matković Dubravka, prof., OŠ S. S. Kranjčević, Zagreb
Matok Dragica, prof., C200 Vinko Bek, Zagreb
Matolek Veselot Gordan, prof., OŠ Luka, Sesvete
Medvešek Milena, prof., OŠ Trnsko, Zagreb
Mićan Jelena, prof., OŠ R. Katalinić-Jeretov, Opatija
Milčić Mirjana, prof., OŠ Bijaci, Kaštela Novi
Miliotić Branka, mr. sc., Filozofski fakultet, Rijeka
Miličković Dubravka, dr. sc., Hrvatski studiji, Zagreb
Mirošević Ivo, prof., Zagreb
Mladinić Petar, prof., V. gimnazija, Zagreb
Moguš Jela, prof., OŠ A. Mihanovića, Osijek
Moguš Miljan, akademik, HAZU, Zagreb
Musa Ivica, Di., mr. sc., Filozofski fakultet Družbe Isusove, Zagreb
Nagy Biserka, prof. dr. sc., Biološki odsjek PMF-a, Zagreb
Nejak Boris, doc. dr. sc., Kineziološki fakultet, Zagreb
Neuhold Gordana, prof., OŠ Vladimira Nazora, Zagreb
Nevžala Božidar, prof., OŠ Ante Kovačića, Zagreb
Nikpal Jurač Nataša, mr. sc., Zavod za školstvo RH, Zagreb
Nimac Elvira, prof., OŠ Ante Starčevića, Zagreb
Nišić Marina, prot., Zavod za školstvo RH, Osijek
Novačić Zlatko, prof., OŠ Kustošija, Zagreb
Novak Dubravka, prof., OŠ A. G. Matoša, Zagreb
Novoselac Ana, prof., OŠ A. G. Matoša, Zagreb
Opašić Renata, dipl. uč., OŠ S. S. Kranjčevića, Zagreb
P. Goss Vladimir, prof. dr. sc., Sveučilište u Rijeci, Rijeka
Pastuović Nikola, prof. dr. sc., Učiteljska akademija, Zagreb
Pauš Miljan, prof., OŠ Susedgrad, Zagreb
Pavličević-Franić Dunja, prof. dr. sc., Učiteljska akademija, Zagreb

Pažin Pero, prof., Centar za odgoj i obrazovanje 'Vinko Bek', Zagreb
Pečarić Josip, akademik, HAZU, Zagreb
Perićić-Flalia Alis, dipl. uč., OŠ Stanovi, Zadar
Perišić Mirjana, prof., OŠ D. Kušljana, Zagreb
Perišić Stipe, prof., Športska gimnazija, Zagreb
Petravić Ana, doc. dr. sc., Učiteljska akademija, Zagreb
Petrović Nada, prof., IV. gimnazija, Zagreb
Pieša Krešimir, mr. sc., Zavod za školstvo RH, Zagreb
Popović Stanko, akademik, HAZU, Zagreb
Prelović Peroš Sonja, prof., OŠ V. Nazora, Pazin
Previšić Vlatko, prof. dr. sc., Filozofski fakultet, Zagreb
Primc Mirko, prof. dr. sc., Matematički odsjek PMF-a, Zagreb
Protulipac Snježana, prof., OŠ Švarča, Karlovac
Puljak Lucija, mr. sc., OŠ Pučišće, Brač
Purgarić Milivoj, dipl. uč., IV. OŠ Varaždin, Varaždin
Pusić Eugen, akademik, HAZU, Zagreb
Rac Marinić Kragić Ela, prof., V. gimnazija, Zagreb
Radanović Ines, doc. dr. sc., Biološki odsjek PMF-a, Zagreb
Radinčić Vesna, prof., Glazbena škola Ferdo Livadić, Samobor
Radovančević Jadranka, prof., OŠ A. Mihanovića, Osijek
Raguž Nevenka, prof., OŠ Žuti Briljeg, Zagreb
Raklić Vini, mr. sc., koordinator plana razvoja sa Svjetskom bankom, Zagreb
Rančić-Kutrin Melita, prof., OŠ Izidor Kršnjači, Zagreb
Rasol Ronald, prof., Strojarska tehnička škola Fausta Vrančića, Zagreb
Raukar Tomislav, akademik, HAZU, Zagreb
Razum Ružica, doc. dr. sc., Katolički bogoslovni fakultet, Zagreb
Rijavec Majda, prof. dr. sc., Učiteljska akademija, Zagreb
Rojko Pavel, prof. dr. sc., Muzička akademija, Zagreb

Rosandić Pilaš Marija, prof. dr. sc., KBC Zagreb, Rebro I
Medičinski fakultet, Zagreb
Rubčić Antun, prof. dr. sc., Fizički odsjek PMF-a, Zagreb
Rumora Ksenija, prof., OŠ Franje Krezme, Osijek
Ružić Edita, mr. sc., Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa
RH, Zagreb
Sabolović Marina, prof., i. OŠ Luka, Sesvete
Salaj-Krašovec Dijana, prof., OŠ Izidora Kršnjavoga, Zagreb
Salopek Jadranka, prof., OŠ J. J. Strossmayera, Zagreb
Sarapa Nikola, prof. dr. sc., Matematički odsjek PMF-a, Zagreb
Selem Petar, prof. dr. sc., Filozofski fakultet, Zagreb
Sikirica Milan, prof. dr. sc., Kemijski odsjek PMF-a, Zagreb
Sinožić Danica, prof., OŠ F. Franković, Riječka
Sironić Bonefačić Nives, prof. dr. sc., Filozofski fakultet, Zagreb
Skanderović-Keleč Dubravka, prof., OŠ Bukovac, Zagreb
Stančić Nikša, akademik, HAZU, Zagreb
Stanec Zdenkica, prof., Centar za obrazovanje i odgoj Goljak,
Zagreb
Stankov Slavomir, prof. dr. sc., Fakultet prirodoslovno-
matematičkih znanosti i odgojnih područja, Split
Stapinac Alice, prof., OŠ Mladost, Zagreb
Stipović Branka, prof., OŠ Grgura Karlovčanina, Đurđevac
Strabić Jadranka, prof., OŠ Ruđeš, Zagreb
Strčić Petar, akademik, HAZU, Zagreb
Strelec-Jugec Blaženka, prof., OŠ Augusta Šenoe, Zagreb
Sučević Mirjana, dipl. uč., OŠ Josipa Račića, Zagreb
Šanjek Franjo, akademik, HAZU, Zagreb
Šukanec Karmen, prof., OŠ Dr. Vinka Žganca, Zagreb
Škoric Pepa, prof., OŠ Malešnica, Zagreb
Šore Sandra, dipl. uč., OŠ Lučac, Split
Štemberger Anton, prof., Centar za socijalni rad, Rijeka

Štrmac Daniel, prof., OŠ Malešnica, Zagreb
Štranjgar Snježana, prof., Gimnazija Karlovac, Karlovac
Šubić Dubravka, prof., Zavod za školstvo RH, Zagreb
Šuljić Šime, prof., Gimnazija i strukovna škola, Pazin
Šutej Miroslav, akademik, HAZU, Zagreb
Tanay Emili - Robert, prof., Akademija likovnih umjetnosti, Zagreb
Terseglav Zlatica, prof., OŠ Jurja Habdelića, Velika Gorica
Težak Dubravka, prof. dr. sc., Učiteljska akademija, Zagreb
Tošija Ivana, prof., OŠ Braće Radić, Zagreb
Tomić Vicko, dipl. uč., OŠ J. Račića, Zagreb
Tomljanović Antica, prof., OŠ Brestje, Sesvete
Tonšetić Jasna, prof., OŠ Augusta Šenoe, Zagreb
Topić Jasenka, prof. dr. sc., Biološki odsjek PMF-a, Zagreb
Trstenjak-Planiničić Jasna, prof., OŠ Petra Zrinskoga, Zagreb
Turković Vera, prof. dr. sc., Akademija likovnih umjetnosti, Zagreb
Turnor Juraj, prof., Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa
RH, Zagreb
Udovičić Božo, akademik, HAZU, Zagreb
Utković Milan, prof., OŠ Bartola Kašića, Zadar
Vajdić Dubravka, prof., OŠ Nad lipom, Zagreb
Valjak Marija, prof., Poliklinika za rehabilitaciju sluha i govora,
Zagreb
Vampula Boris, mr. sc., OŠ M. Gupca, Zagreb
Vančik Hrvac, prof. dr. sc., Kemijski odsjek PMF-a, Zagreb
Varošanec Sanja, prof. dr. sc., Matematički odsjek PMF-a, Zagreb
Vican Dijana, doc. dr. sc., Sveučilišta u Zadru, Zadar
Visinko Karol, prof. dr. sc., Filozofski fakultet, Riječka
Vlađić Stanko, prof., OŠ Braće Seljan, Karlovac
Vlaho Đurđa, prof., Gimnazija A. G. Matoša, Samobor
Vodvarka Ana, prof., OŠ J. A. Komenskoga, Daruvar
Vorkapić Božena, prof., XVI. gimnazija, Zagreb

Vrbanec Tomislav, prof., OŠ Orešovica, Orešovica
Vrhovec Yvonne, prof. dr. sc., Filozofski fakultet, Zagreb
Vrklijan Petar, prof., XVIII. gimnazija, Zagreb
Vujnović Viadis, prof. dr. sc., Geofizički odsjek PMF-a, Zagreb
Vuksasović Domagoj, prof., OŠ Marina Držića, Zagreb
Vuksasović Šimo, prof., OŠ Hugo Badalića, Slavonski Brod
Vučelić Alan, prof., Srednja škola Petrinja, Petrinja
Zadražić Lela, prof., OŠ Ivana Gundulića, Zagreb
Zajec Vlasta, prof., OŠ M. Držića, Zagreb
Žic Fuchs Milena, prof. dr. sc., Filozofski fakultet, Zagreb
Žulj Renata, prof., OŠ J. J. Strossmayera, Zagreb

5
4

Sudjelovali u skupini za prosudbu HNOS-a

Andrić Darko, doc. dr. sc., Fizički odsjek PMF-a, Zagreb
Arambašić Branka, dipl. ut., OŠ Sokolovac, Sokolovac
Arežina Jakica, prof., OŠ Jure Kaštelana, Zagreb
Atanasov Pilješ Diana, prof., Učiteljska akademija, Zagreb
Attias-Melman Gordana, prof., OŠ J. J. Strossmayera, Zagreb
Babić-Oberman Mira, prof. dr. sc., Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb
Babin Josip, doc. dr. sc., Visoka učiteljska škola, Split
Bacalja Robert, prof. dr. sc., Sveučilište u Zadru, Zadar
Bačić Marcel, prof., Akademija likovnih umjetnosti, Zagreb
Balentović Slavica, prof., Visoka učiteljska škola, Gospić
Basar Ivan, mr. sc., Karlovac
Basić Mario, dr. sc., Fizički odsjek PMF-a, Zagreb
Bentić Darko, prof., OŠ Jabukovac, Zagreb
Bentić Tea, doc. dr. sc., Visoka učiteljska škola, Petrinja
Bežen Ante, prof. dr. sc., Učiteljska akademija, Zagreb
Binjevac-Matičić Jelena, prot., OŠ Otok, Zagreb
Blazeka Duro, dr. sc., Visoka učiteljska škola, Čakovec
Blazević Nevenka, doc. dr. sc., Filozofski fakultet, Rijeka
Blazi Draženka, doc. dr. sc., Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb
Bogavčić Ivan, doc. dr. sc., Filozofski fakultet, Zagreb
Bogdančić Spomenka, prof., Hrvatski studiji, Zagreb
Boranić Đurđica, dipl. uč., OŠ Julije Klovića, Zagreb
Boras Damir, prof. dr. sc., Filozofski fakultet, Zagreb
Bošković Ivan, prof., Visoka učiteljska škola, Split
Braia Marija, doc. dr. sc., Filozofski fakultet, Rijeka
Brant Slobodan, prof. dr. sc., Fizički odsjek PMF-a, Zagreb
Brückner Franka Mirjam, dr. sc., Matematički odsjek PMF-a,

Zagreb

Budak Neven, prof. dr. sc., Filozofski fakultet, Zagreb
Budinski Vesna, dipl. uč., OŠ I. G. Kovačića, Zagreb
Bukvić Višnja, mr. sc., OŠ Don Mihovila Pavlinića, Metković
Bunjevac Matičić Jelena, OŠ Otok, Zagreb
Busatto Jadranka, prof., OŠ Lučac, Split
Čirnوتić Josip, prof., OŠ Marija Jurić Zagorka, Zagreb
Crnić-Brajković Marija, prof., Visoka učiteljska škola, Pula
Čikeš Marino, prof., OŠ Bakar, Bakar
Ćović Damir, prof., OŠ Turnić, Rijeka
Damić-Bohač Darija, mr. sc., Filozofski fakultet, Zagreb
Divizić Kate, prof., OŠ Lapad, Dubrovnik
Dobrota Snježana, prof., Visoka učiteljska škola, Split
Domović Vlatka, dr. sc., Učiteljska akademija, Zagreb
Dukić Davor, prof. dr. sc., Filozofski fakultet, Zagreb
Duran Mirjana, prof., Visoka učiteljska škola, Osijek
Đed Ivan, prof., OŠ Donja Dubrava, Donja Dubrava
Filipčić Anita, doc. dr. sc., Odsjek za geografiju PMF-a, Zagreb
Franjković Petra, prot., OŠ Linigra, Zagreb
Fürst-Bjeliš Borna, prof. dr. sc., Odsjek za geografiju PMF-a, Zagreb
Glamuzina Martin, prof. dr. sc., Odsjek za geografiju PMF-a, Zagreb
Glasnović Antun, prof. dr. sc., Fakultet kemijskog inženjerstva i tehnologije, Zagreb
Goldstein Ivo, prof. dr. sc., Filozofski fakultet, Zagreb
Habdić Ivan, prof. dr. sc., Biološki odsjek PMF-a, Zagreb
Hadžiomerović Marina, prof., OŠ Medvedgrad, Zagreb
Häusler Maja, prof. dr. sc., Filozofski fakultet, Zagreb
Holenda Karmen, prof., VI. OŠ Varaždin, Varaždin
Horvat Olga, prof., OŠ Otokar Keršovani, Zagreb

Horvatić Sanja, prof., OŠ Augusta Šenoe, Zagreb

Hranjec Stjepan, prof. dr. sc., Visoka učiteljska škola, Čakovec
Hraste Mladen, mr. sc., Visoka učiteljska škola, Split
Huzjak Miroslav, prof., Učiteljska akademija, Zagreb
Igric Ljiljana, prof. dr. sc., Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb
Ilić Ljiljana, mr. sc., Visoka učiteljska škola, Gospić
Jakopac Vjekoslav, OŠ Bogumil Toni, Samobor
Jakovčić-Turajlija Ines, doc. dr. sc., Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb
Jakupila Daniel, prof., OŠ Cvjetno naselje, Zagreb
Jašić Dražen, doc. dr. sc., Visoka učiteljska škola, Split
Jugo Superina Danijela, prof., OŠ Franja Franjkovića, Rijeka
Jučić Igor, doc. dr. sc., Kineziološki fakultet, Zagreb
Jučić Jerko, dipl. ing., Zajednica tehničke kulture, Osijek
Jurčević Ivan, doc. dr. sc., Filozofski fakultet, Osijek
Jurčević Josip, dr. sc., Hrvatski studiji, Zagreb
Jurić Vladimir, prof. dr. sc., Filozofski fakultet, Zagreb
Kallay Nikola, prot. dr. sc., Kemijski odsjek PMF-a, Zagreb
Kamber Tina, prof., OŠ Izidora Kršnjavoga, Zagreb
Kolenić Ljiljana, prof. dr. sc., Filozofski fakultet, Osijek
Korica Petar, mr. sc., Sveučilište u Zadru, Zadar
Kos Paliska Vera, prof., Visoka učiteljska škola, Pula
Kostović-Vranješ Vesna, dr. sc., Visoka učiteljska škola, Split
Kovačević Darko, prof., OŠ I. G. Kovačića, Zagreb
Kreković Mile, mr. sc., Visoka škola Gospić, Gospić
Kresnik Damir, mr. sc., OŠ Čeminac, Čeminac
Kršek-Šibenik Andriana, prof., OŠ Sesvetski Kraljevec, Sesvetski Kraljevec
Kuščević Dubravka, mr. sc., Visoka učiteljska škola, Split
Labaš Drago, dipl. ing., Zajednica tehničke kulture, Varaždin

Lagumđija Nada, mr. sc., Visoka učiteljska škola, Osijek
Lasić-Lazić Jadranka, prof. dr. sc., Filozofski fakultet, Zagreb
Lešaja Vlasta, prof., OŠ Pantovčak, Zagreb
Ljubičić Maja, prof., OŠ A. Harambašića, Zagreb
Ljubković Josko, prof., Sveučilište u Zadru, Zadar
Magaš Damir, prof. dr. sc., Odsjek za geografiju PMF-a, Zagreb
Majstorović Draženka, prof., OŠ Vrbani, Zagreb
Malenica-Stazić Gordana, prof., OŠ J. J. Strossmayera, Zagreb
Malić Zvonimir, prof., OŠ Donja Dubrava, Donja Dubrava
Malinar Boris Josip, Zagreb
Malinar Smiljka, prof. dr. sc., Filozofski fakultet, Zagreb
Manger Robert, prof. dr. sc., Matematički odsjek PMF-a, Zagreb
Markovac Josip, prof. dr. sc., Učiteljska akademija, Zagreb
Markučić Damir, prof. dr. sc., Fakultet strojarstva i brodogradnje, Zagreb
Marušić Patricia, prof., OŠ Jordanovac, Zagreb
Matas Mata, prof. dr. sc., Visoka učiteljska škola, Petrinja
Matejlan Vladimir, prof. dr. sc., Filozofski fakultet, Zagreb
Mati Ida, prof., OŠ Šestine, Zagreb
Matić Tomislav, dr. sc., Fakultet prirodoslovno-matematičkih znanosti i odgojnih područja, Split
Matićević Davorka, prof., OŠ Malešnica, Zagreb
Matulec Ljiljana, mr. sc., OŠ Vladimira Nazora, Virovitica
Metelko Marina, prof., OŠ Matije Gupca, Zagreb
Mihaljević Djigunović Jelena, prof. dr. sc., Filozofski fakultet, Zagreb
Mišurac Zorica Irena, prof., Visoka učiteljska škola, Split
Mornar Vedran, prof. dr. sc., Fakultet elektrotehnike i računarstva, Zagreb
Mrklić Željko, dr. sc., Fakultet prirodoslovno-matematičkih znanosti i odgojnih područja, Split

Mrkonić Ivan, mr. sc., Učiteljska akademija, Zagreb
Muradbegović Alida, mr. sc., Visoka učiteljska škola, Pula
Nemet Jajić Jadranka, mr. sc., Visoka učiteljska škola, Split
Nikčević Milković Anela, prof., Visoka učiteljska škola, Gospić
Nižić Ivo, prof., Sveučilište u Zadru, Zadar
Novaković Darko, prof. dr. sc., Filozofski fakultet, Zagreb
Novosel Ivanka, prof., Visoka učiteljska škola, Petrinja
Obad Marija, mr. sc., Sveučilište u Zadru, Zadar
Orlić Nada, doc. dr. sc., Filozofski fakultet, Rijeka
Ostojić Jasenka, doc. dr. sc., Muzička akademija, Zagreb
Ovičar Stjepan, dr. sc., Visoka učiteljska škola, Čakovec
Paić Ratko, mr. sc., Visoka učiteljska škola, Split
Pandžić Viado, prof. dr. sc., Filozofski fakultet, Zagreb
Pavelić Krešimir, prof. dr. sc., Institut 'Ruder Bošković', Zagreb
Pavičić Vicko, prof. dr. sc., Zagreb
Pavlin Nenad, doc. dr. sc., Fizički odsjek PMF-a, Zagreb
Pavleković Margita, doc. dr. sc., Visoka učiteljska škola, Osijek
Pavlić Mirjana, prof. dr. sc., Biološki odsjek PMF-a, Zagreb
Pavlić Kornelija, prof., Klasična gimnazija, Zagreb
Perišić Irene, prof., Visoka učiteljska škola, Pula
Peršun-Reškovac Jasna, prof., OŠ Otok, Zagreb
Petjak-Jakunić Blijana, dipl. uč., OŠ I. G. Kovačića, Zagreb
Petrović-Hlucky Irena, prof., OŠ A. G. Matoš, Zagreb
Planinić Mirko, doc. dr. sc., Fizički odsjek PMF-a, Zagreb
Pribanić Ljubica, doc. dr. sc., Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb
Prodanović - Trin Sanja, prof., OŠ Pehljin, Rijeka
Prskalo Ivan, doc. dr. sc., Visoka učiteljska škola, Petrinja
Razlog-Grlica Jasna, mr. sc., OŠ Ivane Brlić Mažuranić, Virovitica
Riman Marija, doc. dr. sc., Visoka učiteljska škola, Rijeka
Roknić Andreja, prof., Filozofski fakultet, Rijeka

Roksandić Drago, prof. dr. sc., Filozofski fakultet, Zagreb
Rosić Marko, doc. dr. sc., Fakultet prirodoslovno-matematičkih znanosti i odgojnih područja, Split
Rukavina Sanja, doc. dr. sc., Filozofski fakultet, Rijeka
Rupčić Stjepan, prof., Visoka učiteljska škola, Petrinja
Sekušak-Galašev Snježana, mr. sc., Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb
Seletković Krešo, doc. dr. sc., Muzička akademija, Zagreb
Sertić Hrvoje, dr. sc., Kinezološki fakultet, Zagreb
Sluganović Ivanka, dipl. ing., I. tehnička škola 'Nikola Tesla', Zagreb
Stanić Ivica, prof., OŠ Marjan, Split
Stanin Tatjana, mr. sc., Visoka učiteljska škola, Gospić
Stepinac Ariana, prof., Klasična gimnazija, Zagreb
Svedrec Renata, prof., OŠ Otok, Zagreb
Šikić Zvonimir, prof. dr. sc., Fakultet elektrotehnike i računarstva, Zagreb
Šobat Ana, prof., OŠ Petra Zrinskog, Zagreb
Tafra Branka, dr. sc., Hrvatski studij, Zagreb
Tišma Igor, prof., OŠ Jabukovac, Zagreb
Tomač Nikola, doc. dr. sc., Filozofski fakultet, Rijeka
Tomašević Dančević Mirjana, prof., DV Potočnica, Zagreb
Tomić-Ferić Ivanka, prof., Visoka učiteljska škola, Split
Tomić-Pisarović Srđanka, prof. dr. sc., Kemijski odsjek PMF-a, Zagreb
Tonejc Antun, prof. dr. sc., Fizički odsjek PMF-a, Zagreb
Uglešić Nikica, prof. dr. sc., Fakultet prirodoslovno-matematičkih znanosti i odgojnih područja, Split
Ungar Šime, prof. dr. sc., Matematički odsjek PMF-a, Zagreb
Urek Sanja, dipl. uč., OŠ I. G. Kovačića, Zagreb
Varga Marijan, prof., OŠ Retkovec, Zagreb

Vrgato Ivica, mr. sc., Sveučilište u Zadru, Zadar
Vidović Topić Držen, prof. dr. sc., Institut 'Ruđer Bošković', Zagreb
Vodopija Irena, doc. dr. sc., Visoka učiteljska škola, Osijek
Vranar Lidija, prof., OŠ Antuna Nemčića Gostovinskog, Koprivnica
Vrbnjak Mihaela, prof., VI. OŠ Varaždin, Varaždin
Vučak Slavko, prof. dr. sc., Visoka učiteljska škola, Petrinja
Vuković Ivica, dipl. ing., Visoka učiteljska škola, Petrinja
Weygand-Durašević Ivana, prof. dr. sc., Kemski odjek PMF-a, Zagreb
Zelić Ivan, prof., Sveučilište u Zadru, Zadar
Zima Dinko, prof., Visoka učiteljska škola, Požega
Žarnić Berislav, doc. dr. sc., Visoka učiteljska škola u Splitu, Split
Žinić Mladen, prof. dr. sc., Institut Ruđer Bošković, Zagreb
Žugec Vesna, dipl. uč., OŠ I. G. Kovačića, Zagreb

Tijekom izradbe *Vodiča kroz HNOS* sudjelovali su

Barović Zdenka, dipl. uč., OŠ Marjan, Split
Bezinović Petar, prof. dr. sc., Filozofski fakultet, Rijeka
Božičević Juraj, prof. dr. sc., državni tajnik, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i Sporta RH, Zagreb
Budin Leo, akademik, HAZU, Zagreb
Čudina Obradović Mira, prof. dr. sc., Učiteljska akademija, Zagreb
Čukelj Zdenka, prof., OŠ Luka, Sesvete
Damjanović Stjepan, akademik, HAZU, Zagreb
Flego Gvozden, prof. dr. sc., Filozofski fakultet, Zagreb
Galinović Lautaro, prof., načelnik u Ministarstvu znanosti, obrazovanja i Sporta
Gamulin Stjepan, akademik, HAZU, Zagreb

Gruden Vladimir, prof. dr. sc., Medicinski fakultet, Zagreb
Ivanković Marija, prof., načelnica, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i Sporta RH, Zagreb
Jakopac Vjekoslav, prof., OŠ Bogumil Toni, Samobor
Jakopović Željko, prof., Zavod za školstvo RH, Zagreb
Jerolimov Vjekoslav, prof. dr. sc., prorektor, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb
Jurela Jarak Ingrid, prof., Zavod za školstvo RH, Zagreb
Jurčić Vladimir, prof. dr. sc., Filozofski fakultet, Zagreb
Ljubić Zoran, prof., OŠ Spinut, Split
Klačić Miroslav, prof., Zavod za školstvo RH, Osijek
Maksić Zvonimir, prof. dr. sc., Institut 'Ruđer Bošković', Zagreb
Marušić Matko, prof. dr. sc., Medicinski fakultet, Zagreb
Marušić Mirko, prof., I. gimnazija, Split
Miliotić Branka, mr. sc., Filozofski fakultet, Rijeka
Pavičić Vicko, prof. dr. sc., Zagreb
Pavelić Krešimir, prof. dr. sc., Institut 'Ruđer Bošković', Zagreb
Previšić Vlatko, prof. dr. sc., Filozofski fakultet, Zagreb
Puljak Lucija, mr. sc., OŠ Pučišća, Brač
Razum Ružica, prof. dr. sc., Katolički bogoslovni fakultet, Zagreb
Rojko Pavel, prof. dr. sc., Muzička akademija, Zagreb
Sinožić Danica, prof., OŠ F. Franković, Rijeka
Rakić Vini, mr. sc., koordinator plana razvoja sa Svjetskom bankom, Zagreb
Raukar Tomislav, akademik, HAZU, Zagreb
Rosandić Pilaš Marija, dr. sc., KBC Zagreb, Rebro i Medicinski fakultet, Zagreb
Šicel Miroslav, akademik, HAZU, Zagreb
Ujević Josip, prof., savjetnik ministra, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i Sporta RH, Zagreb
Vican Dijana, doc. dr. sc., Sveučilište u Zadru, Zadar

Navedeni stručnjaci dali su primjedbe na radni tekst *Vodiča* polazeći s različitim stručnim stajališta. Tomu su raznolikošću značajno pridonijeli poboljšanju kakvoće *Vodiča*. Pri konačnoj redakciji *Vodiča* uvažavana su kritička mišljenja recenzentata.

Izradba letka i animiranih filmova za HNOS

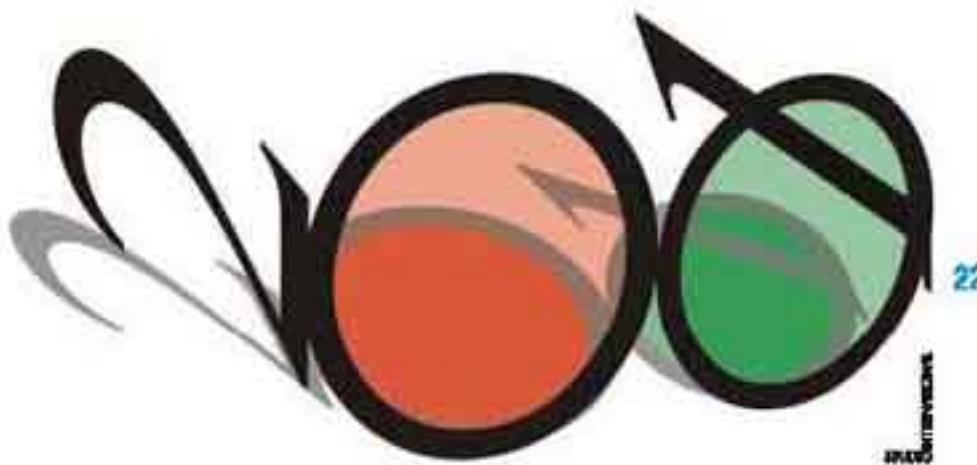
Marušić Joško, prof. dipl. arh., Akademija likovnih umjetnosti, Zagreb

Nagrađeni učenički sloganzi za HNOS

Kreativnost učitelja danas, uspjeh učenika sutra! (1. nagrada)
Bruno Mikolaš, 5. d razred,
I. OŠ Čakovec, Čakovec

Nova hrvatska škola - škola po mjeri učenika! (2. nagrada)
Antonija Bošnjak, 7. b razred,
OŠ Mate Lovraka, Županja

Smanjimo štretanje, dajmo prednost učenju, odmor uz Sport, znanje kroz igru! (3. nagrada)
Helena Cetin, Matea Kolec, 6. razred,
Marta Antolić, Andrea Miholince, 8. razred,
OŠ Braće Radića, Martinska Ves

Opis ilustracija:

1. Ploča za međunarodno priznajanje Hrvatske državnosti, 16. siječnja 1992. godine:
»prižnjujemo povijesno pravo hrvatskog naroda na samostalnu državu slobodni narodi evrope i svijeta anno domini 1992.« / tipografija: »can you read me«
2. DANAS ZA SUTRA / moto svakog napravlja
3. HNOS / Logo za Hrvatski nacionalni obrazovni standard
4. ABCDEFG-H+ kao hrvatska znanost
5. Zastava / projekt hrvatskog vizualnog identiteta
6. Knjiga znanja / Hrvatska enciklopedija
7. Radunošto: zamjena za olovku

8. Read between the lines! / »Čitač između redaka!«
9. »Vrć ide ne vidi dok se ne razbije« / ilustracija za pad (razbijanje) berlinskog zida, nakon kojeg je svijet ponovno cijelovit i ujedinjen
10. Hrvatsko (Croatia) u dijaspori
11. Knjizna je hrvatski izraz i dizajn: »Hrvatsko je svjetsko!«
12. »CROATIA« hrvatska knjiga
13. Zastava / hrvatski športski identitet
14. Hrvatski jedrenjak. Režuše na pučini
15. Štit sa hrvatskim kordadima / veza povijest i suvremenosti
16. Republika Hrvatska na putu u Europsku Uniju

17. Prvi članak Ustava RH / hrvatski i engleski
18. Dobrodošli u Europu / Welcome to Europe - Leonardov magični osmijeh Mona Lisa / mosaik od 48 zastava država Europe
19. 1960! povratak bana Josipa Jelačića
20. Hrvatski grb, Sv. Lucija, Jurandvor, Baška, otok Krk
21. Razglednica sa izmjeničnim kordadima hrvatskog povijesnog grba
22. Novo, 21. stoljeće je pogled u budućnost
23. Slavoljub Penkala prvi je u svijetu konstruirao mehaničku olovku i naljepico (1906.)
24. Mirzvi, uzor marljivosti i organiziranosti

Vodič kroz Hrvatski Nacionalni Obrazovni
Standard za osnovnu školu

2. Izdanje

Nakladnik:

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa

Za nakladešta:

doc. dr. sc. Dragan Primorac, ministar

Tekst:

Koordinacija Odbora za izradu HNOS-a

Lektor:

Tomislav Ladan, prof.

Korektura:

Ivan Milanović Litro, dipl. teol.,

mr. sc. Krešimir Rađan

Koncept i grafičko oblikovanje:

Boris Ljubičić / STUDIO INTERNATIONAL

Austracije:

Boris Ljubičić, Igor Ljubičić

Fotografije:

Petar Dubac, Damir Fabijanić,

Boris Ljubičić, Ivo Perman,

Željko Stojanović

Priprema i realizacija:

STUDIO INTERNATIONAL d.o.o.

Nakladač:

10 000 primjera

Zagreb, lipanj 2005.

© Ministarstvo znanosti,
obrazovanja i športa
Trg hrvatskih velikana 6
HR - 10000 Zagreb, Hrvatska
tel.: +385 (0) 1 4569 072
fax: +385 (0) 1 4810 490
e-mail: enod@minzse.hr
www.mzse.hr

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveučilišna knjižnica - Zagreb

UDK 373.3.014(497.5)*2005/2010*

VODIČ kroz Hrvatski nacionalni
obrazovni standard za osnovnu školu /
<ilustracije Boris Ljubičić ; fotografija
Petar Dabac ... et al. >. - 2. izd. -
Zagreb : Ministarstvo znanosti,
obrazovanja i športa, 2005.

ISBN 953-6569-09-4

I. Osnovno školstvo -- Nacionalni program -
- Hrvatska -- 2005.-2010.

450623038

Republika Hrvatska
Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa

ISBN 953-6569-09-04

